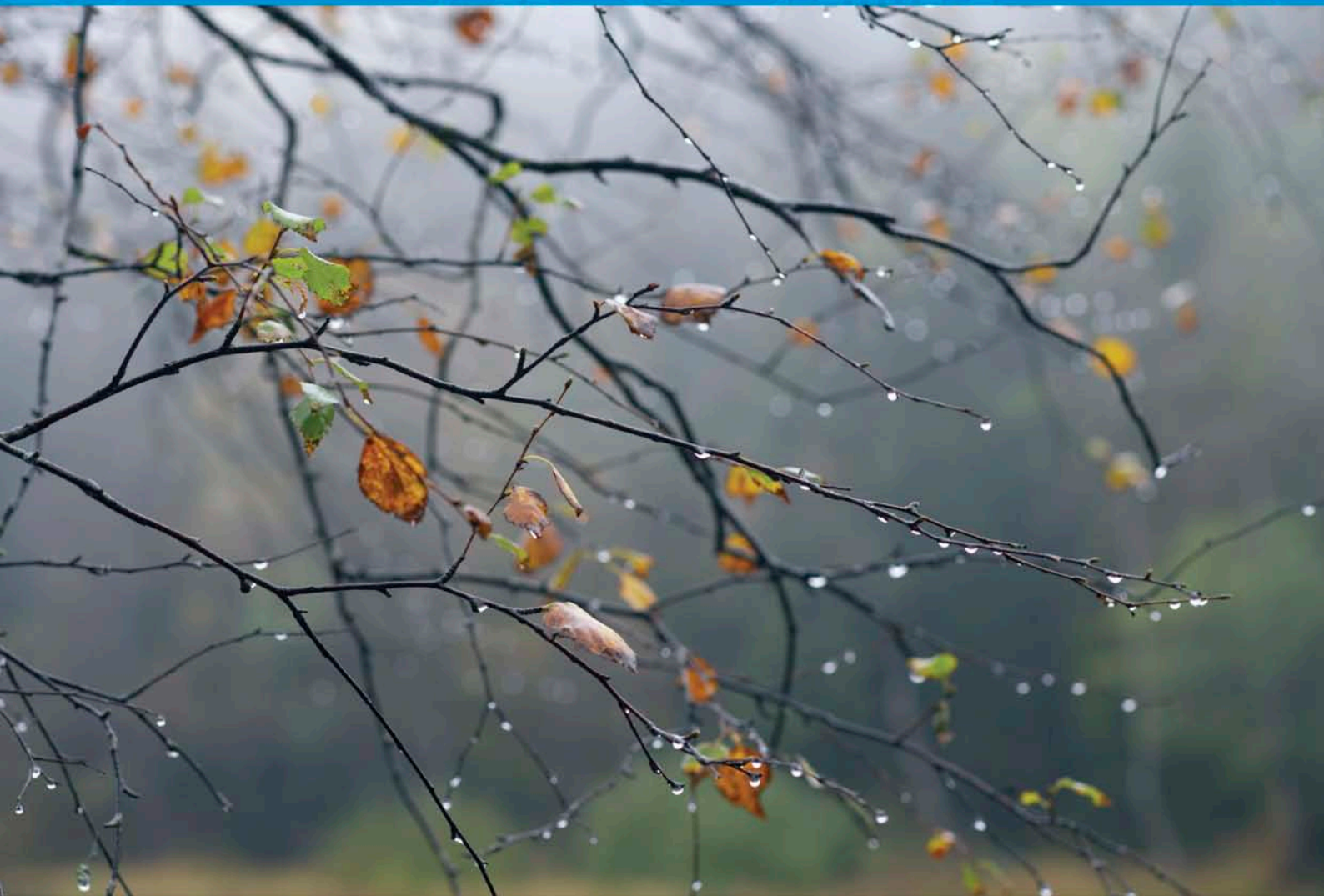

ÅRSRAPPORT 2010

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging

UiO : Det medisinske fakultet

NSSF nasjonalt senter for
selvmordsforskning
og -forebygging

Kontaktinformasjon Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF):

Besøks- og postadresse:

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging

Universitetet i Oslo,

Sognsvannsveien 21, Bygning 12, 2. etg.

N-0372 Oslo, Norge

E-postadresse:

nssf-post@medisin.uio.no

Tlf: +47 22 92 34 73

Faks: +47 22 92 39 58

INNHold

1. NØKKELinFORMASJON.....	5
2. NSSFS ORGANISERING OG RESSURSER.....	6
2.1 Stabsenheten.....	6
2.2 Ansatte.....	6
2.3 Lokale samarbeidspartnere.....	10
3. FORSKNINGSVIKRSOMHETEN.....	11
3.1 Selvmordsatferd har komplekse årsaksforhold	11
3.2 NSSFs forskning om selvmord og selvmordsatferd.....	11
4. UTDANNINGSVIRKSOMHETEN	13
4.1 Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid (VISA).....	13
4.2 Masterprogrammet - Psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer	13
4.3 Terapeututdanning i Dialektisk atferdsterapi (DBT)	14
4.4 Universitetsintern undervisning.....	15
4.5 Kursvirksomhet	15
5. KUNNSKAPSFoRMIDLING	16
5.1 Tidsskriftet Suicidologi	16
5.2 Nettportaler og kunnskapsbase.....	16
5.3 Elektronisk nyhetsbrev for undervisere	17
5.4 NSSFs fagbibliotek.....	17
5.5 NSSFs arbeid med massemedia	18
6. SAMARBEID MED NKVTS, NAKMI og RVTSene	19
6.1 Samarbeidsmøter.....	19
6.2 Faglige samarbeidsmøter.....	19
6.3 Internasjonalt samarbeid	19
7. VEILEDNING OG RÅDGIVNING	23
7.1 Kvalitetsarbeid og sakkyndige vurderinger	23
7.2 Omtale av selvmordsproblematikk i massemedia	23

7.3 Sikre god oppfølging av etterlatte etter selvmord.....	23
7.4 Klinisk og brukerrettet virksomhet	24
7.5 Verdensdagen for selvmordsforebygging.....	24
7.6 Begrensning i tilgang til selvmordsmidler.....	25
8. SÆRSKILTE OPPDRAG.....	26
8.1 Satsningsområder og tiltak innen selvmordsforebygging 2009-2012.....	26
8.2 Veileder for selvmordsforebygging i kommunalt psykisk helsearbeid	26
8.3 Systematisk granskning av selvmord innen psykisk helsevern	26
8.4 Risikofaktorer for suicidalitet blant etniske minoriteter.....	27
9. OVERSIKT OVER AKTIVITETER OG PRODUKSJON I 2010	28
9.1 Forskningsprosjekter.....	28
9.2 Publikasjoner – samlet oversikt	41
9.3 Kongresspresentasjoner	44
Internasjonale konferanser.....	44
Nasjonale konferanser	46
9.4 Kurs og undervisning.....	47
9.5 NSSFs forskningsmøter 2010	50
9.6 Sakkyndighetsoppgaver og bedømmelser	51
9.7 Øvrige funksjoner.....	52
9.8 Intervjuer og uttalelser til media	54

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF)

ble etablert 1. januar 1996 og er det nasjonale kompetansesenteret på det suicidologiske fagfeltet i Norge.

Formål

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging har som formål å utvikle, vedlikeholde og spre kunnskap for å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk i Norge, og bidra til bedre livskvalitet og omsorg for alle som blir berørt av selvmordsatferd.

Finansiering og forankring

NSSF er et senter ved Institutt for klinisk medisin, Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo. Senterets drift er finansiert av Helsedirektoratet.

Faglig orientering

NSSF forholder seg til selvmordsproblematikken ut fra flere faglige vinklinger og senterets medarbeidere har psykiatrisk, psykologisk, epidemiologisk, samfunnsvitenskapelig, filosofisk og statistisk kompetanse. I 2010 hadde Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging 27 ansatte i hele og delte stillinger.

NSSF har som sentrale oppgaver

å drive:

- forskning på internasjonalt nivå
- kunnskapsutvikling og formidling
- undervisning/kompetanseoppbygging
- veiledning/rådgivning
- koordinering, nettverksbygging og samarbeid med nasjonale og regionale miljøer

2. NSSFS ORGANISERING OG RESSURSER

Virksomheten ved Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging er organisert i en forskningsenhet ledet av professor dr.med. Lars Mehlum, en undervisningsenhet ledet av administrativ studieleder Anita Kjølrsrud samt en stabsenhet ledet av administrasjonsleder Unni Boberg.

2.1 STABSENHETEN

Stabsenheten ble opprettet i 2010, og har følgende målsetting:

- NSSF stab skal sørge for at nødvendige ressurser (infrastruktur, personell og tjenester) er lagt til rette for at senterets forsknings- og undervisningsvirksomhet kan utføres på en effektiv måte etter oppsatte målsettinger. Staben skal videre utføre informasjons- og formidlingsvirksomhet på en effektiv måte etter oppsatte målsettinger. Staben har også som oppgave å gi støtte til senterets leder når det gjelder strategisk planlegging og evaluering av virksomheten og å ivareta pålagte rapporteringsplikter og andre forvaltningsmessige oppgaver.

Året 2010 har vært nyttet til å starte konsolidering av enheten. Man har rekruttert personell til enheten og beskrevet stillingsinnhold og funksjoner. Man har arbeidet med å revidere systemer for personellforvaltning, innkjøp og økonomi samt saker av bygningsmessig og driftsmessig karakter. Fokus har også vært rettet mot å skape trivsel ved NSSF og tilrettelegging for et godt arbeidsmiljø med best mulig arbeidsverktøy.

2.2 ANSATTE

Stillingsressurser er hovedsakelig finansiert ved tilskudd over statsbudsjettet via Helsedirektoratet, men også gjennom eksterne prosjektmidler, eller en kombinasjon av disse.

- **Lars Mehlum**, senterleder, professor dr.med., spesialist i psykiatri, 100 % stilling. Mehlum er senterets leder samt leder for senterets forskningsenhet, redaktør for tidsskriftet *Suicidologi*, leder av utdanningsprogram for Dialektisk atferdsterapi samt senterets faglige ansvarlige for masterprogrammet i psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer. Mehlum leder flere av senterets forskningsprosjekter, er veileder for interne og eksterne stipendiater og deltar også i senterets DBT-behandlersteam.

Forskningsenheten har følgende medarbeidere:

- **Førstemanuensis**, leder av forskningsenheten, 100 % stilling. Stillingen er under ansettelse.
- **Ingeborg Rossow**, professor II dr.philos., 20 % stilling. Rossow deltar i en rekke epidemiologiske forskningsprosjekter og er leder for prosjektet *Behandlingskjede ved villet egenskade i norske kommuner*. Rossow har sin hovedstilling ved Statens institutt for rusmiddelforskning.

- **Barbara Stanley**, gjesteprofessor Ph.D., 20 % stilling. I tillegg til veiledning av stipendiater underviser Stanley på masterstudiet i psykososialt arbeid og sitter i forskningsutvalget. Stanley har hovedstilling som professor ved New York State Psychiatric Institute, Department of Neuroscience og Columbia University.
- **Latha Nruham**, forsker, dr. philos., 100 % stilling. Nruham disputerte i desember 2010. Nruham jobber med kliniske og ikke-kliniske studier relatert til selvmordsforsøk blant voksne og ungdom. Hun deltar sammen med senterleder i samarbeidet i Nordic Consortium on suicide research and prevention.
- **Fredrik A. Walby**, forsker cand.psychol., spesialist i klinisk psykologi, 20 % stilling. Walby er engasjert i *SPIO-prosjektene* og flere andre forskningsprosjekter og er leder for DBT-behandlerteamet. Walby har hovedstilling som sjefspsykolog ved Psykiatrisk klinikk Vinderen.
- **Stine Laberg**, prosjektmedarbeider, cand.psychol., spesialist i klinisk psykologi, 100 % stilling. Laberg er engasjert som adherence-koder i prosjektet *Dialektisk atferdsterapi for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert kontrollert studie* – finansiert av prosjektmidler fra Helsedirektoratet. Laberg har også hatt prosjektlederansvar for utarbeidelse av forslag til Veileder for selvmordsforebygging i kommunenes psykiske helsearbeid. Endelig er Laberg aktivt engasjert som lærer under opplæring i senterets DBT-utdanningsprogram.
- **Ingebjørg Hestetun**, cand.psychol., psykologspesialist, 20 % stilling. Hestetun er engasjert i Aker-prosjektet, hun har hatt oppgaver knyttet til skadeforebyggende arbeid. Hestetun har også stilling som FoU-leder ved Barne- og ungdomspsykiatrisk seksjon ved Sykehuset Telemark HF. Hun avsluttet sitt engasjement i januar 2010.
- **Ewa Ness**, seniorrådgiver cand.med., spesialist i psykiatri, 10 % stilling. Ness har vært engasjert for å bistå senteret i arbeidet med kvalitetssikring av behandlingen av suicidale pasienter i psykisk helsevern.
- **Erlend Mork**, forsker/stipendiat, cand.psychol, spesialist i klinisk psykologi, 100 % stilling. Mork har i 2010 vært prosjektmedarbeider for prosjektet *Behandlingskjede ved villet egenskade – sykehus og kommunestudie* og er dessuten stipendiat på prosjektet *Mechanisms and characteristics of suicidal behaviour in schizophrenia and bipolar disorders* (finansiert av Helse Sør-Øst) og deltar også i DBT-behandlerteamet.
- **Egil Haga**, prosjektkoordinator, dr.philos., 100 % stilling. Haga er prosjektkoordinator for prosjektet *Dialektisk atferdsterapi for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert kontrollert studie*. Stillingen er finansiert ved prosjektmidler fra Helsedirektoratet.
- **Lien My Diep**, seniorkonsulent, cand. scient. statistikk, 20 % stilling. My Diep bistår senterets stipendiater og forskere med statistikk-relaterte spørsmål og er medarbeider i flere av forskningsprosjektene.

- **Anita Johanna Tørmoen**, stipendiat, cand.paed., 100 % stilling. Tørmoen har en stipendiatstilling for prosjektet *Dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom med repeterende suicidal atferd*. Hun deltar i NSSFs DBT-behandlersteam. Stipendiatstillingen er finansiert av Helse og rehabilitering.
- **Alexandra Naletova**, stipendiat, cand. med., spesialist i psykiatri, 40 % stilling. Naletova har en stipendiatstilling for *Hormonforandringer under menstruasjonssyklus og risiko for suicidal atferd*. Stipendiatstillingen er finansiert av Helsedirektoratet.
- **Maria Ramberg**, stipendiat, cand.med., 80 % stilling. Ramberg er stipendiat på prosjektet *Traumatic stress exposure and personality pathology in relation to deliberate self harm in adolescents* som er et delprosjekt under DBT-studien som gjennomføres av NSSF. Stillingen er finansiert av Helse Sør-Øst RHF.
- **Elin Anita Fadum**, stipendiat, cand.med.vet., 100 % stilling. Fadum har en stipendiatstilling for *Behandlingskjede ved villet egenskade – sykehus- og kommunestudie*. Stipendiatstillingen er finansiert av Helsedirektoratet. Fadum har hatt fødselspermisjon store deler av 2010.

Flere av forskerne og stipendiatene ovenfor deltar i ulike undervisningsaktiviteter. I tillegg er følgende medarbeidere knyttet til undervisningsenheten:

- **Anita Kjølrsrud**, administrativ studieleder, cand. mag., 100 % stilling. Kjølrsrud har administrativt ansvar for DBT-utdanningen, videreutdanningen i selvmordsforebyggende arbeid, andre kurs arrangert av NSSF, og i samarbeid med NKVTS og SERAF – ansvar for masterprogrammet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer.
- **Studiekonsulent**, 50 % stilling, er under ansettelse.
- **Anne Trana Brager-Larsen**, universitetslektor, cand. psychol., spesialist i klinisk psykologi, 20 % stilling. Trana Brager-Larsen bistår senteret innenfor en rekke undervisningsaktiviteter, både som lærer og i forbindelse med utvikling og markedsføring av undervisningstilbudene våre.
- **Gunn Kristin Tjoflot**, undervisningskoordinator, cand. polit., 50 % stilling. Tjoflot jobber med prosjekt "Et helhetlig utdanningstilbud" – samarbeid med NKVTS og RVTSe.
- **Anniken Dønvold**, utdanningskoordinator, cand. mag., 70 % stilling. Dønvold har ansvar for senterets utdanningstilbud innen dialektisk atferdsterapi.
- **Henning Herrestad**, seniorrådgiver, dr.philos., 10 % stilling, er av fagbakgrunn filosof. Herrestads oppgaver er hovedsakelig tilknyttet masterstudiet. Han avsluttet sitt engasjement ved NSSF 31.12.2010.

Stabsenheten har følgende medarbeidere:

- **Unni Boberg**, administrasjonsleder, cand.mag., 100 % stilling. Boberg har ansvar for stabsenheten, fagansvar for økonomi, personalfag, administrasjon og formidling (unntatt for undervisning og kurs), samt daglig ledelse av databasekonsulent og IASP-konsulent. Boberg tiltrådte 1.3.2010.
- **Trine Jensen**, førstesekretær, 100 % stilling, er langtidssykmeldt.
- **Wenche Andreassen**, vikar som førstesekretær, 100 % stilling. Andreassen har ansvar for sentralbord- og resepsjonstjeneste, delansvar for kontorrutiner og innkjøp. Hun har videre det praktiske ansvar for arrangement av møter, kurs og konferanser og utfører sekretæroppgaver for ledergruppen. Andreassen tiltrådte 20.4.2010.
- **Ellen Bjerkan**, konsulent, cand. mag. og MA i kulturhistorie, 100 % stilling. Hennes oppgaver omfattet oppgaver som redaksjonssekretær for Suicidologi, betjening av ansatte og studenter i biblioteket, ivareta inn- og utlån av bøker, innkjøp til biblioteket og bistand i sekretærrollen. Bjerkan avsluttet sitt engasjement som vikar for Amundsen og Jensen i april 2010.
- **Kirsti Amundsen**, informasjonskonsulent, cand.philol., 50 % stilling. Amundsen har ansvar for driften av fagbiblioteket og senterets nettside, svarer på henvendelser fra hele landet og veileder våre studenter og besøkende i litteratursøking.
- **Hanne Kristin Wolden**, informasjonskonsulent media, 25 % stilling. Wolden arbeider med å sikre at NSSFs virksomhet og resultater gjøres effektivt og fortløpende kjent for oppdragsgivere, myndigheter, samarbeidspartnere, faggrupper og for allmennheten. Wolden tiltrådte 1.9.2010.
- **Hilde Matre Larsen**, redaksjonssekretær, cand.mag., 50 % stilling. Larsen har ansvaret for utgivelse av det fagfelleverderte tidsskriftet Suicidologi, som utkommer tre ganger hvert år. Larsen tiltrådte stillingen 18.5.2010.
- **Haneef Awan**, databasekonsulent, ingeniør, 40 % stilling. Awan har ansvar for utvikling og infrastruktur i forhold til behandling, bruk og gjenbruk av data/databaser. Awan tiltrådte 26.3.2010.
- **Snezana Popovic Vujovic**, konsulent, bachelor, 60 % stilling. Vujovic har ansvaret for den daglige drift av kontoradministrasjon for den internasjonale organisasjonen IASP. Vujovic tiltrådte stillingen 8.3.2010 og fratrådte i prøvetiden 26.9.2010.
- **Christian Kuran**, konsulent, MA sosialantropologi, 30 % stilling. Kuran er ansatt med ansvaret for den daglige drift av kontoradministrasjon for den internasjonale organisasjonen IASP, og tiltrer stillingen 1.2.2011.

I tillegg til stillingene og personene som er beskrevet ovenfor, har Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging hatt utstrakt prosjektrettet samarbeid med flere personer i 2010 hvor arbeidsinnsatsen ikke var finansiert gjennom senteret. Det gjelder:

- **Bjørn Koldsland**, cand.med., spesialist i psykiatri. Koldsland er overlege ved Ringerike psykiatriske senter og har vært ansvarlig for forskningsprosjektet *Psykometriske egenskaper av Suicide Assessment Scale (SUAS-S)*.
- **Liv Mellesdal**, cand.san. Mellesdal er ansatt ved Sandviken sykehus og har ansvaret for prosjektet *SIPEA - Suicidale pasienter innlagt i PAM - Helse Bergen – en prospektiv oppfølgingsundersøkelse*.
- **Trond Jørgensen**, oversykepleier. Jørgensen er ansatt ved Enhet for konsultasjonspsykiatri, Klinikk for psykisk helse, Aker universitetssykehus og har hatt ansvar for prosjektet *Selvmondsforsøkere vurdert ved CL-enheten Aker universitetssykehus 1997-2007*. Trond Jørgensen har hatt kontor plass ved senteret annenhver uke for å arbeide med prosjektet.

Senteret har i tillegg til egne ansatte hatt betydelig hjelp av en rekke personer som enten har gjort betalte oppdrag for oss, eller vært faglige og administrative samarbeidspartnere.

Ellen Jepsen har gjort et viktig arbeid for oss ved grafisk utforming av tidsskriftet *Suicidologi* og ved produksjon av informasjonsmateriell.

2.3 LOKALE SAMARBEIDSPARTNERE

Ledelsen ved Institutt for klinisk medisin, ved forskningsleder **Lars Lien** og underdirektør **Randi Stene**, samt sekretariatet ved rådgiver **Kristin Slåttå**, økonomikonsulentene **Tore Finberg**, **Knut Hegland**, **Helene Burhol** og **Anita Siljuber**, personalkonsulent **Monica Andersen**, koordinator ved klinikk for psykisk helse og avhengighet **Linn Bævre**, innkjøper **Kjetil Svangtun**, studiekonsulent **Hela Soltani** (SERAF), undervisningskoordinator **Anne Lie Andreassen** (NKVTS), førstekonsulent **Linda K. Røine** (Klin.med.), rådgiver **Frode Fagerbakk** (Studieseksjonen Med.fak.) og rådgiver **Belinda E. Skjøstad** (Studieseksjonen Med.fak.) har vært viktige samarbeidspartnere i økonomisaker, personalsaker og studieadministrasjon. Overingeniør **Haneef Awan** har likeledes gitt meget verdifull IT-støtte, samtidig som ingeniør **Daniel Strømseth Larsen** har utført uvurderlig bruker støtte for oss. Kontorsjef **Trond Tangnes**, driftsleder **Bente Sundsdal** og IT-tjenesten ved Oslo universitetssykehus, Aker, har i 2010 vært viktige samarbeidspartnere for NSSF i forhold til faglige, praktiske og tekniske forhold.

3. FORSKNINGSVIRKSOMHETEN

3.1 SELVMORDSATFERD HAR KOMPLEKSE ÅRSAKSFORHOLD

Innen suicidologien eksisterer det en rekke tilnærminger til å forstå og forklare selvmord og selvmordsatferd. Genetiske faktorer som gir økt sårbarhet og andre biologiske faktorer, psykiske lidelser, manglende kognitive og atferdsmessige ferdigheter, samfunnsmessige og eksistensielle forhold – alt er forhold som er involvert i den suicidal prosessen, og kunnskap om disse forholdene bidrar til å øke vår forståelse for årsakene til selvmordsatferd. Suicidologien er en typisk tverrfaglig vitenskap, og det er bred enighet blant suicidologer om at selvmord og selvmordsatferd ikke kan forklares utelukkende ut fra én synsvinkel, men vår forståelse må bygge på en syntese av kunnskap fra alle de nevnte synsvinklene.

Ved NSSF søker vi å forstå selvmord i et prosessperspektiv. De første trinn i denne prosessen er ofte biologiske og psykologiske risikofaktorer i form av medfødt eller tidlig etablert sårbarhet for selvmordsatferd i form av impulsivitet, aggressivitet og affektlabilitet. Også flere psykiske lidelser har delvis sitt opphav i medfødt sårbarhet. Gjennom å bli utsatt for sosiale risikofaktorer som belastende livshendelser i form av psykiske traumer, omsorgssvikt, tapsopplevelser og manglende sosial støtte øker sannsynligheten for at mennesker kan utvikle en opplevelse av håpløshet og psykisk smerte eller en manglende evne til å regulere følelser som angst, tristhet eller sinne eller til å kontrollere følelsesmessige impulser og impulsiv atferd. Slike fenomener kan opptre alene, men er svært ofte del av symptomene på psykiske lidelser. Når mennesker har utviklet den typen av opplevelse av håpløshet og psykisk smerte, øker risikoen for selvmordstanker og selvmordsatferd. Om selvmordsatferden resulterer i død eller ikke, vil ofte henge sammen med en rekke forhold knyttet til situasjonen. Forhold vi ser som sentrale, er om personen ser selvmord som en løsning på sitt problem ("smitte", læring), om personen har lett tilgang til midler til å gjennomføre et selvmord, og om personen har reduserte sperrer mot selvmordshandlingen (impulsivitet, rus). Når et selvmord har skjedd, kan det utløse risiko for nye selvmord, også blant etterlatte.

3.2 NSSFS FORSKNING OM SELVMORD OG SELVMORDSATFERD

NSSFs forskning har som hovedmål å fremskaffe ny kunnskap om suicidal atferd med og uten dødelig utgang, og om faktorer, forhold og/eller tilstander som kan føre til høy risiko for slik atferd.

NSSF søker å *fremskaffe ny kunnskap om forekomsten av, og årsaks- og risikofaktorer for suicidal atferd i ulike grupper av befolkningen, i ulike geografiske områder og utviklingen over tid.* En viktig del av NSSFs forskningsprosjekter retter seg mot slike forhold og søker å belyse ulike deler av selvmordsprosessen.

Det andre delmålet for NSSFs forskning er å *fremskaffe ny kunnskap om forekomsten av, og risikofaktorer for, suicidal atferd innen kliniske populasjoner, og om faktorer knyttet til den selvmordsnære og hjelperne som påvirker det kliniske forløpet etter suicidal atferd.*

Det tredje delmål i forskningsstrategien er å *fremskaffe ny kunnskap om effekter av intervensjoner som er iverksatt i ulike deler av forebyggingsfeltet rettet mot suicidal atferd.*

NSSF har over tid opparbeidet en omfattende forskningsvirksomhet, der hovedfokus har vært på kliniske og epidemiologiske studier. Studiene har konsentrert seg både om risikofaktorer og om effekter av forebyggende intervensjoner og behandlinger. Senteret har et aktivt samarbeid med flere kliniske miljøer og enheter og får gjennom dette tilgang til kliniske data. Men data blir også samlet inn gjennom andre kanaler.

Senteret har i løpet av 2010 utført et arbeid for å klarere definere hvilke målemetoder, skalaer og intervjuinstrumenter som skal inngå i standard metoderepertoar. Man har bygget opp et system bestående av moduler som skal inngå i fremtidige forskningsprosjekter. Dette vil forhåpentligvis lette planleggingen av nye studier, øke mulighetene til å gjenbruke data eller slå sammen datasett og på den måten gjøre senterets metodebruk mer systematisk. Senteret har gjennom årene oversatt og tilrettelagt for norske forhold en rekke suicidologiske måleinstrumenter. Man har fra 2010 satt i gang et mer systematisk arbeid for å utføre evalueringer av de psykometriske egenskapene til disse norske utgavene av skalaene.

NSSF har med støtte fra Helsedirektoratet styrket arbeidet for å etablere en felles database for alle data generert fra kliniske forskningsprosjekter. Dette er et teknisk krevende prosjekt, og det har datasikkerhets- og konsesjonsmessige implikasjoner som må være godt ivaretatt.

NSSF har også utført et metodisk utviklingsarbeid i forhold til å kunne samle data fra studiedeltakere i *sanntid* gjennom såkalt *ecological momentary assessment (EMA)*. Ved hjelp av håndholdt PDA-utstyr vil vi kunne monitorere forhold som kan være høyst variable over tid (for eksempel selvmordstanker, emosjonell reaktivitet eller håpløshet), i sanntid flere ganger daglig og få informasjonen overført trådløst – og aidentifisert - til vår forskningsserver.

NSSF har sitt eget interne løpende forskningsseminar der forskergruppen og eksterne tilknyttede forskere regelmessig legger fram prosjektplaner, resultater og artikkelmanus. I løpet av året arrangere senteret også forskningsworkshops og seminarer der videre målgrupper deltar. 26.-27.mai 2010 avholdt senteret således en forskningsworkshop med professor Mark Williams fra University of Oxford om bruk av såkalt mindfulnessbasert kognitiv atferdsterapi i forebygging av suicidal atferd. I dagene 2.-3. november arrangerte NSSF gjesteforelesninger med professor Barbara Stanley fra Columbia University.

NSSF har hatt et sterkt fokus på å øke den forskningsmessige produktiviteten og erfarte i 2010 på ny å øke antallet publikasjoner i forhold til året før. Man publiserte i alt 30 arbeider, 24 av disse var i refereebaserte tidsskrifter og bøker, noe som må sies å være et høyt tall for et senter av NSSFs størrelse. Forskere ved NSSF stod for i alt 20 presentasjoner ved forskningskonferanser i løpet av 2010. I desember 2010 disputerte forsker Latha Nrugham ved NSSF for sin phd-grad ved NTNU. For 2011 ventes det at ytterligere 2 kandidater vil levere sine gradsarbeider.

En samlet oversikt over alle NSSFs forskningsprosjekter i 2010 er gitt på side 28-40.

4. UTDANNINGSVIRKSOMHETEN

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging har som mål for sin utdanningsvirksomhet:

Å bidra til at fagpersoner innen helsevesenet og andre relevante tjenester har tilstrekkelig kompetanse til å iverksette og drive selvmordsforebyggende tiltak.

Å bidra til at helsearbeidere som har jevnlig kontakt med pasienter med økt risiko for suicidal atferd, har tilstrekkelig kompetanse til å forebygge selvmord gjennom behandlingsmessige og miljørettede tiltak.

Å bidra til at alle som kommer i kontakt med personer i suicidal krise, har tilstrekkelig kompetanse til å intervensere slik at disse personene får nødvendig hjelp.

4.1 VIDEREUTDANNING I SELVMORDSFØREBYGGENDE ARBEID (VISA)

I januar 2008 begynte 17 studenter på det 4. kullet av utdanningen som gikk over to år. Siste undervisningsuke ble holdt høsten 2010, men ikke alle studentene avla eksamen innenfor normert studietid. NSSF arrangerte eksamen våren 2010 for tre studenter, for en student høsten 2010. Alle studentene besto eksamen med gode resultater. Videreutdanningen som har vært drevet i en årrekke, er dermed avsluttet og er blitt avløst av det nye og mer omfattende masterprogrammet.

4.2 MASTERPROGRAM - PSYKOSOSIALT ARBEID - SELVMORD, RUS, VOLD OG TRAUMER

Masterprogrammet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer har 19 aktive studenter på studieretningen i selvmordsforebyggende arbeid. Ti av dem er innpasset etter gjennomført videreutdanning (VISA), disse studentene får komplettert sin tidligere utdanning slik at den kommer opp på mastergradsnivå. I samarbeid med SERAF og NKVTS gjennomførte NSSF våren 2010 en undervisningsuke på emnet *PSA4000 – introduksjon til temaområdene selvmord, rus, vold og traumer*. NSSF gjennomførte tre intensive undervisningsuker våren 2010 og to og en halv intensive uker høsten 2010 for studentene på studieretningen i selvmordsforebyggende arbeid. 60 % av undervisningen ble gitt av NSSFs ansatte.

Alle deler av undervisningen har blitt fortløpende evaluert – på flere ulike måter. Evalueringer avgitt fra studentenes side har gjennomgående vært svært gode. De ulike emneansvarlige og de faglige utvalgene som kvalitetssikrer studieprogrammet har utført løpende evalueringer og justeringer av kursen etter hvert. En ekstern tilsynsrapport vurdering forventes å foreligge tidlig i 2011 og vil bli lagt til grunn for ytterligere kvalitetsforbedring. Masterprogrammet tar opp sitt andre studentkull høsten 2011.

Masterprogrammet mottar ikke finansiell støtte fra Universitetet i Oslo eller andre finansiører, men er eksternt finansiert ved avgifter betalt av den enkelte student. De tre samarbeidende sentrene har nedlagt mye arbeid for å sikre at studieprogrammet kan drives på en bærekraftig og økonomisk forsvarlig måte.

4.3 TERAPEUTUTDANNING I DIALEKTISK ATFERDSTERAPI (DBT)

På oppdrag av Helsedirektoratet har NSSF etablert et utdanningstilbud i Dialektisk atferdsterapi. Dette arbeidet startet opp som ett 3-årig utdanningsprosjekt (-program) i september 2007, i samarbeid med RBUP Øst og Sør. Utdanningskoordinator Anniken Dønvold tiltrådte 11.2.2008 som administrativt ansvarlig for utdanningen som ledes av professor Lars Mehlum. Det har i prosjektperioden vært tett dialog med utvikler av terapiformen, Behavioral Tech LLC (BTECH) i USA. Det 3-årige samarbeidsprosjektet med RBUP Øst og Sør utløp i september d.å., og partene da var enige om å avvikle samarbeidet. Fra september 2010 står NSSF 100 % ansvarlig for utdanningsprogrammet i DBT.

Utdanningsprogrammet har som ett av sine mål å kvalifisere norske DBT-lærere og dermed kunne tilby utdanning og materiell på norsk. I 2008 etablerte derfor utdanningsprogrammet et nært samarbeid med BTECH om opplæring av fem norske terapilærere. Opplæringsprosessen er lang og må tas puljevis. Ved oppstart av årets kull var en av våre norske lærerkandidater klar for å gå inn i oppgaven som en av to hovedlærere i utdanningen. Vi kan dermed klare oss med en lærer fra USA som underviser på årets kull, på de øvrige kullene har vi hatt to. Evalueringene fra studentene av vår norske co-lærer har hittil vært meget positive.

Utdanningsprogrammet har definert målgruppen for DBT-utdanningen og deretter utarbeidet markedsmateriell og ulike markedstiltak. Det er behov for regelmessige markedsaktiviteter – både for å nå målgruppen, inkludert klinikkledelse for forståelse og forankring av terapiformen, samt for å gjøre DBT enda mer kjent som behandlingsform. Dette gjøres hovedsakelig gjennom introduksjons-/orienteringsmøter i klinikkene, avholdelse av klinikkinterne kurs og øvrige kurs, telefonhenvendelser til klinikkene og deltakelse på konferanser, stands etc. I så måte har NSSF også i 2010 holdt flere dagskurs og introduksjonskurs om DBT for klinikere i psykisk helsevern. I mai ble det dessuten avholdt et kurs i DBT for ungdom i NSSFs regi med forelesere fra våre egne lærerkandidater og fra BTECH i USA.

DBT-utdanningen og vårt øvrige opplæringstilbud innen DBT har blitt godt mottatt. Innenfor programmet er to kull ferdigutdannet, og i tillegg er et tredje i gang med utdanningen. Når kull 3 er ferdig i mars 2011, vil utdanningsprogrammet ha utdannet 96 DBT-terapeuter siden september 2008. Disse inngår i ca 20 nye DBT-team og som suppleringskandidater til eksisterende team. Vi er godt fornøyd med interessen, men ser at rekrutteringsaktivitetene fortsatt må vektlegges. DBT er en ressurskrevende terapiform, og vi ser at klinikkene trenger lang modningstid før man beslutter en evt. deltakelse.

I juli d.å. ble websiden www.dbt.no lansert, en webside for utdanningsprogrammet ved NSSF. I november ble den første nasjonale erfaringskonferansen i DBT arrangert på Nordfjordeid. Denne konferansen arrangerte vi i samarbeid med Nordfjord psykiatrisenter og der personell ved NSSF sto for det faglige programmet. Konferansen hadde 70 deltakere fra hele landet og var svært vellykket. Det er stor interesse for flere slike konferanser og det planlegges en slik konferanse annethvert år.

4.4 UNIVERSITETSINTERN UNDERVISNING

Ansatte ved NSSF gir med undervisning i klinisk suicidologiske emner på profesjonsstudiet i medisin ved Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo. Studentene får slik undervisning i 3 av sine 12 semestre og gir studentene ferdigheter i å utføre klinisk selvmordsrisikovurdering, utføre akuttintervensjon ved selvmordskriser og samarbeide med andre faggrupper i å følge opp suicidale pasienter og pårørende og etterlatte ved selvmordskriser. NSSF har også tatt ansvar for en av dagene innenfor et nyopprettet 3-dagerskurs om samtalemetodikk i kognitiv og dialektisk atferdsterapi for medisinstudentene ved UiO. Kurset gir studentene ferdigheter i å oppdage kronisk selvskading og ha en god behandlingstilnærming til pasienter med emosjonell dysregulering og et mønster av gjentatt suicidalitet og selvskading. Dette kurset ble holdt for både vår- og høstkullet i 2010. Ansatte ved NSSF underviser også i kliniske emner ved Psykologisk institutt, UiO samt ved masterprogram i psykososiale vansker ved det utdanningsvitenskapelige fakultet, UiO.

4.5 KURSVIRKSOMHET

NSSF avholder årlig et tredagerskurs i klinisk suicidologi for leger og psykologer. Kurset, som er svært etterspurt, har deltakere fra hele landet og ble i 2010 holdt 19.-21. oktober.

Ansatte ved NSSF holdt i 2010 to kurs i klinisk selvmordsrisikovurdering for Oslo-regionen og et kurs ved Kongsberg DPS samt bidro med kliniske emner ved en rekke kurs og seminarer i ulike deler av Norge (se oversikt pkt 9.4).

Kursene støtter opp om implementeringen av de nasjonale retningslinjene for selvmordsforebygging i psykisk helsevern.

5 KUNNSKAPSFORMIDLING

NSSFs målgruppe for kunnskapsformidlingen er nøkkelpersonell i det selvmords-forebyggende arbeidet: Forskere som utvikler ny kunnskap, klinikere som møter pasienter i selvmordsfare, lærere ved universiteter og høyskoler som står sentralt i utdanningen av helsepersonell, lærere, prester og politifolk, samt øvrige ansatte i helsevesenet og sosialomsorgen og folk som gjør en innsats i frivillige organisasjoner. I tillegg kan nevnes journalister, som er aktuelle samarbeidspartnere når det gjelder å formidle kunnskaper om selvmord og selvmordsatferd. For å nå ut til en så vid målgruppe satses det på to store formidlingsprosjekter som når ut til mange:

5.1 TIDSSKRIFTET SUICIDOLOGI

Tidsskriftet *Suicidologi* utkommer 3 ganger i året. 2010 er tidsskriftets 15. årgang. *Suicidologi* 1/2010 (primo juli) hadde tema *Selvskading og suicidalitet*. *Suicidologi* 2/2010 (primo september) hadde tema *Selvmordsatferd i marginaliserte grupper*. *Suicidologi* 3/2010 hadde åpent tema. Tidsskriftets papirutgave har ca. 5000 abonnenter i Norge, Sverige og Danmark. I tillegg publiseres alle artikler i fulltekst på vårt nettsted www.selvsmord.no, som også har et eget søkeprogram. NSSF opplever at det stadig er godt tilfang av artikkelstoff til *Suicidologi*, selv etter 15 års drift og flere hundre publiserte artikler. Man har imidlertid ønsket å heve kvaliteten på tidsskriftet ytterligere og har derfor iverksatt følgende tiltak: 1. *Suicidologi* er nå et fagfellevurdert tidsskrift, hvilket innebærer at alle artikler vurderes av minst 2 fagfeller utenfor redaksjonen. 2. Det elektroniske manuskriphåndterings-programmet OJS er tilpasset for *Suicidologi* og er under innføring. 3. Man har spesialisert det redaksjonelle arbeidet ved å tilsette en egen redaksjonssekretær (50 % stilling) for *Suicidologi*.

5.2 NETTPORTALER OG KUNNSKAPSBASE

Vårt hovednettsted er kunnskapsbasen www.selvsmord.no. Dette nettstedet fungerer som en søkbar og meget innholdsrik kunnskapsbase både om suicidologisk forskning og selvmordsforebygging. Basen vedlikeholdes og utvikles hele tiden. På forsiden annonseres ny forskning og nye publikasjoner, kommende konferanser og kurs og øvrige nye suicidologiske ressurser. Kunnskapsbasen inneholder alle tidligere artikler i *Suicidologi*, omtale av suicidologiske forsknings- og forebyggingsprosjekter, samt ressurs- og litteraturoversikter.

Nytt av året er egne samiske krisehjelpsider beregnet på ungdom – med peker fra forsiden. Teksten er en oversettelse av den norske teksten, men bearbeidet etter samiske forhold og med samiske bilder.

Tre nye spesialiserte nettsteder driftes av NSSF.

www.selvskading.info - for ungdom

Ungdom som skader seg selv med vilje, har her et nettsted med kvalitetssikret og oppdatert informasjon om selvskadning, med særlig vekt på behandlingsmuligheter og hvor man kan få hjelp. Videoblogg og FAQ er brukt som formidlingsverktøy. Her er også informasjon for venner og familie.

www.dbt.no - om dialektisk atferdsterapi

Dette er en nettsjurs for DBT-team, DBT-terapeuter og andre som er interessert i DBT i behandling av pasienter med selvskadende atferd. Her finnes aktuelt fagstoff, informasjon om NSSFs tilbud innen DBT-utdanning, kurs og seminar osv. Man kan laste ned brosjyrer og bestille materiell.

www.nordicsuicideprevention.org – Nordisk konsortium for selvmordsforskning og -forebygging (NSP)

Nordic Consortium for Evidence Based Research in Suicide Prevention ble stiftet i 2008. Her på sitt nye nettsted presenterer NSP info om konsortiet, strategier for selvmordsforebygging i de nordiske land, konferanser, forskningssamarbeid m.m. NSSF spiller en sentral rolle i konsortiet og drifter også det nye nettstedet.

5.3 ELEKTRONISK NYHETSREV FOR UNDERVISERE

Dette er en nettsjurs som peker til og framhever nyheter på NSSFs hovedportal www.selvmord.no. Nyhetsbrevet sendes til fagpersoner (ca 115) som underviser i selvmordsforebyggende emner ved høgskoler og universitet og som har bedt om å få dette tilsendt. NSSF vil i 2011 videreutvikle dette tilbudet.

5.4 NSSFS FAGBIBLIOTEK

NSSF driver et eget suicidologisk fagbibliotek. Her er det to pc'er med tilgang til litteratur-databaser og elektroniske tidsskrifter. Biblioteket er tilgjengelig for fagfolk og studenter fra hele landet. Bokstammen teller rundt 1700 titler, dvs. bøker, avhandlinger, hovedoppgaver, offentlige publikasjoner, undervisningssett og filmer. De fleste publikasjonene er søkbare i det nasjonale biblioteksystemet Bibsys. Vi kjøper inn all ny suicidologisk litteratur som er relevant for oss, både forskningsbasert og /eller klinisk orientert litteratur samt skjønnlitteratur. Selv om bokstammen er liten sammenlignet med andre bibliotek, er vi alene i Norge om å eie et så rikholdig utvalg av suicidologisk faglitteratur.

5.5 NSSFS ARBEID MED MASSEMEDIA

Fra medio 2010 har NSSF hatt en særskilt informasjonskonsulent tilsatt (25% stilling) i forhold til massemedia. Hensikten er å bidra til at NSSF mer effektivt skal kunne formidle til massemediene kunnskaper generert fra senterets forsknings- og utdanningsvirksomhet. NSSF har som mediestrategi å bidra med kunnskapsbasert informasjon til massemediene som et grunnlag for deres arbeid for å spre saklig informasjon om samfunnsproblemet selvmord og om hva som kan gjøres for å forebygge. NSSF har hatt et meget konstruktivt samarbeid med massemediene og deres organisasjoner gjennom en årrekke, og vi ønsker å styrke og utvide dette arbeidet.

Et viktig aspekt ved NSSFs arbeid opp mot massemediene er å gi råd og veiledning om hvordan selvmord kan omtales i massemediene uten at det fører til risiko for smitte-effekter. NSSF har hatt et langvarig godt samarbeid med Norsk Presseforbund, blant annet gjennom revisjon av Vær Varsom-plakaten og utarbeiding av en skriftlig veileder for medieomtale av selvmord. Dette arbeidet pågår fortløpende gjennom året.

6. SAMARBEID MED NKVTS, NAKMI OG RVTS-ENE

6.1 SAMARBEIDSMØTER

NSSF har to årlige samarbeidsmøter på ledernivå med Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), Nasjonal kompetanseenhet for minoritetshelse (NAKMI) og de fem Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS-ene) der samarbeid og saker av felles interesse blir drøftet. Videre har NSSF to årlige samarbeidsmøter med medlemmene av teamene for selvmordsforebygging ved RVTS-ene der samarbeidet for tiden konsentrerer seg om implementering av de nasjonale retningslinjene for forebygging av selvmord i psykisk helsevern.

NSSF har hatt enkelte møter med ledelsen ved NKVTS gjennom året der strategisaker har blitt tatt opp. Blant annet har NSSF etter anmodning fra NKVTS presentert sine opparbeidete erfaringer med utvikling av nasjonale strategier og kunnskapsbaserte faglige retningslinjer som grunnlag for kvalitetsforbedring og forebygging.

NSSF, NKVTS og Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF-senteret) har gjennom 2010 hatt et omfattende og nært samarbeid på flere nivå (styringsgruppe, programråd, emneutvalg og studieadministrasjon) om utvikling og drift av masterprogrammet i psykosialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer.

NSSF har også samarbeidet med NKVTS om prosjektet "Helhetlig utdanning" der NKVTS overtok ressursene midtveis i året.

6.2 FAGLIGE SAMARBEIDSMØTER

Den 18-19. 2.2010 avholdt NSSF i samarbeid med NKVTS og NAKMI et fagseminar med og for ledere og teamledere ved RVTS-ene med mål om å orientere om og vise fram noe av den faglige virksomheten ved de nasjonale sentrene. Dette var etter et uttrykt ønske fra RVTS-ene. Seminaret var meget vellykket. Man besluttet å fortsette med disse seminarene, men da med gjensidig utveksling av faglige bidrag fra de nasjonale og regionale sentrene.

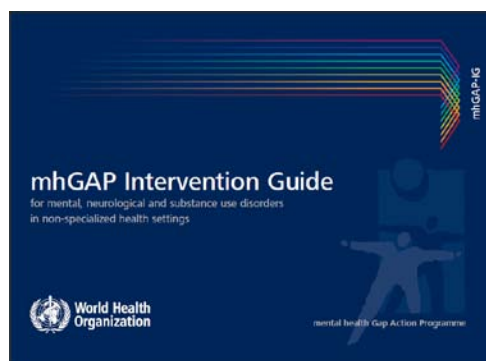
6.3 INTERNASJONALT SAMARBEID

NSSF inngikk i juni 2008 i et nytt nordisk konsortium for forskning om selvmordsforebyggende tiltak med særlig fokus på de nasjonale strategiene for selvmordsforebygging som har vært iverksatt i alle de nordiske landene fra slutten av 1990-tallet. Konsortie-samarbeidet er avtalt mellom professor Danuta Wassermans gruppe ved Nationellt Centrum för Prevention av Suicid och Psykisk Ohälsa (NASP) ved Karolinska Institutet i Stockholm, professor Kristian Wahlbeck ved det finske folkehelseinstituttet, professor Merete Nordentofts gruppe ved Københavns universitet samt NSSF i Oslo. Senere har Island sluttet seg til

konsortiet, og det har blitt tildelt økonomiske midler fra NORDFORSK. Ved konsortiemøtet i Stockholm i september 2009 ble det avtalt å starte en studie av utdanning i suicidologi ved de ulike landenes profesjonsutdanninger i helsetjenesten. NSSF har påtatt seg å lede studien. For oss er det særlig relevant å gjøre en slik studie som vi tror kan gi viktig grunnlagsinformasjon i forhold til implementeringen av de nasjonale retningslinjene for selvmordsforebygging i psykisk helsevern. NSSF har også tatt ansvaret for å etablere et nettsted for konsortiet – dette ble lansert i høsthalvåret 2010 (se omtale under pkt 5.2 www.nordicsuicideprevention.org). NSSF deltar også i et pågående arbeid i konsortiets regi med å publisere epidemiologiske data om utviklingen i selvmordsrater i de nordiske landene.

NSSF mottok våren 2009 en forespørsel fra den internasjonale organisasjonen for selvmordsforebygging (IASP) om senteret ville være interessert i å være vertsinstitusjon for organisasjonens sekretariat som er besluttet flyttet fra Frankrike der det hittil har holdt til. Organisasjonen ønsker å være lokalisert i nær tilknytning til et ledende suicidologisk forskningssenter for å kunne utnytte faglige synergivirkninger og har vurdert flere kandidater i Europa og USA. Valget falt altså på NSSF, og NSSF har derfor etter nærmere avklaringer med IASP og etter avtale med Oslo universitetssykehus (eier av senterets lokaler) samt Det medisinske fakultet påtatt seg å være vertsinstitusjon, og legge forholdene til rette for flyttingen til Oslo. IASP har fått kontorlokaler samlokalisert med NSSF. Det er tilsatt en medarbeider med oppgave å drive organisasjonens internasjonale sekretariat. NSSF ser på dette som en stor tillitserklæring og en mulighet for norske fagfolk og organisasjoner til å styrke sin internasjonale kontaktflate og samarbeid på det selvmordsforebyggende området.

Høsten 2009 ble NSSF utpekt til å arrangere verdenskongressen i selvmordsforskning og -forebygging (IASP) i Oslo i 2013. Dette er et meget stort arrangement og er en stor tillitserklæring til oss som senter. Planlegging av arrangementet er i god gang.

Nasjonalt senter deltar i en rekke internasjonale samarbeidsrelasjoner. Senterets leder Lars Mehlum var også i 2010 medlem av styringsgruppen for WHO og IASPs samarbeidsprosjekt om forebygging av selvmord ved begrensninger av tilgang til pesticider (plantevernmidler). Prosjektet har virksomhet i Kina, Sri Lanka og India der en rekke modeller for denne type forebygging er under utprøving og evaluering. Forebygging av selvmord som foretas ved bruk av pesticider har et svært stort

forebyggingspotensial idet flere hundre tusen personer i lavinntektsland hvert år dør ved slike selvmord. Prosjektet ble i løpet av 2010 avsluttet og inngår nå som en ordinær virksomhet ved WHO's hovedkvarter i Geneve. I 2010 har Lars Mehlum også vært ekspertrådgiver for WHO under utarbeidelsen av den nye *"mhGAP Intervention Guide for mental, neurological and substance use disorders in non-specialized health settings"*, som blant annet inkluderer en *"Self-harm/Suicide Assessment and Management Guide"*.

NSSF har et utstrakt samarbeid med forskningsgrupper ved Columbia University, New York. Det gjelder samarbeid med professor Barbara Stanleys gruppe som fokuserer på utvikling og forskningsmessig evaluering av ulike typer av kliniske intervensjoner for risikoutsatte personer med psykiske lidelser. Stanley er også tilsatt som professor ved NSSF og tilbringer to perioder årlig ved senteret. NSSF har også samarbeid med professor Maria Oquendos gruppe i forhold til studien om hormonforandringer under

menstruasjonssyklus og risiko for suicidal atferd. Det gjelder også samarbeid med professor Jill Harkavy-Friedman i forhold til prosjektet *Mechanisms and characteristics of suicidal behaviour in schizophrenia and bipolar disorders*. De tre nevnte forskerne har alle funksjon som biveiledere for forskningsprosjekter ved NSSF og har besøkt senteret ved en eller flere anledninger. Stipendiater og forskere ved senteret har også hatt kortere studieopphold ved Columbia University i forbindelse med planlegging av prosjekter eller analyser og skriving. I tillegg til de nevnte forskerne har senteret samarbeid også med følgende forskere ved Columbia: Professor Madelyn Gould (studier av forekomst av villet egenskade blant ungdom), Assoc. Professor Leo Sher (medforfatterskap), samt forsker Ainsley Burke (utvikling av senterets forskningsdatabase).

NSSF ved senterleder samarbeider aktivt med professor Marsha M. Linehans gruppe ved University of Washington i Seattle, USA, i forhold til forskning om Dialektisk atferdsterapi. Lars Mehlum deltar ved de årlige DBT Strategic Planning Meetings, sist i November 2010 med fremlegg av foreløpige resultater fra senterets egen forskning om DBT.

NSSF har et samarbeid med professor Matthew Nocks gruppe ved Harvard University om bruk av en såkalt Implisitt Assosiasjonstest (IAT) i forbindelse med en studie av selvskaading blant ungdom, samt i utviklingen av bruk av sanntids monitorering (EMA) av selvmordstanker og depresjonssymptomer i en studie av sammenhengen mellom svingninger i kjønnshormoner og selvmordstanker hos kvinner (med PMDD) under menstruasjonssyklus.

NSSF har et samarbeid med professor Mark Williams gruppe ved University of Oxford omkring psykologiske sårbarhetsfaktorer ved suicidal atferd, det gjelder særlig bruk av den såkalte AMT-metoden (Autobiografisk hukommelsestest). Professor Williams besøkte NSSF i mai 2010 da senteret arrangerte en forskningsworkshop og en dagskonferanse for klinikere om bruk av såkalte mindfulness-teknikker i behandling og forebygging av psykisk lidelse.

NSSF etablerte i 2008 et samarbeid med professor Jan Beskow i Gøteborg i forbindelse med undervisning og fagutvikling knyttet til kognitiv psykoterapi rettet mot suicidale pasientgrupper. Beskow driver et eget psykoterapiutdanningscenter for formålet og er også leder for det vestsvenske nettverket for selvmordsforebygging og Senteret for selvmordsforebygging i Gøteborg.

NSSF har et utstrakt samarbeid med Behavioral TECH LLC i Seattle, Washington. Stiftelsens president Shari Manning PhD og visepresident Helen Best har begge besøkt senteret ved flere anledninger i forbindelse med planlegging og evaluering av senterets utdanning i Dialektisk atferdsterapi der lærekreftene og materiellet kommer fra BTECH.

NSSF deltar i flere fora i internasjonale organisasjoner, blant annet i flere såkalte "Task forces" i den internasjonale foreningen for selvmordsforebygging (IASP), i The Academy of Suicide Research og de amerikanske sammenslutningene American Association of Suicidology (AAS) og American Foundation for Suicide Prevention (AFSP), hvor senterets leder sitter i Research Advisory Board.

NSSF har i flere år hatt rådgivende funksjon overfor utvikling av selvmordsforskning og -forebygging i Kina, først gjennom rådgivning til den nasjonale strategien for selvmordsforebygging og gjennom faglig støtte til etableringen av det nasjonale senteret for selvmordsforskning og -forebygging i

Beijing (Beijing Suicide Research and Prevention Centre). NSSFs leder Lars Mehlum er for tiden scientific advisor ved det nylig etablerte Centre for Suicide Prevention Research ved Shandong University, ett av de ledende universitetene i Kina.

7. VEILEDNING OG RÅDGIVNING

NSSF gir i løpet av året bistand til en rekke ulike fagmiljø i og utenfor helsetjenesten, institusjoner, fagfolk, pasienter og pårørende i forhold til ulike problemstillinger innenfor det suicidologiske fagfeltet. Det gjelder ofte råd og bistand til gjennomføring av utdanning, utvikling av kliniske tiltak eller rutiner, forebyggingsprosjekter, bok- eller videoprojekter eller hjelp til å finne fram til rett behandling eller hjelpetiltak. Man har også i løpet av året mange kontakter med pressemedarbeidere i forhold til råd om omtale av selvmord i mediene og i forhold til å gi intervjuer eller faglig informasjon.

7.1 KVALITETSARBEID OG SAKKYNDIGE VURDERINGER

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging har fortsatt sitt arbeid med å gi faglig bistand til helseforetak i spørsmål om kvalitetsstandarder for selvmordsforebygging i psykisk helsevern. Det er stor interesse for å utvikle prosedyrer og rutiner ved avdelingene, og faglige råd, undervisning og veiledning er sterkt etterspurt. Personell ved NSSF har vært involvert i sakkyndige vurderinger av tilfeller av selvmord og selvmordsforsøk hos pasienter under behandling i spesialisthelsetjenesten. Slikt arbeid er tidkrevende, men må ivaretas for å sikre en tilstrekkelig god faglig standard i saker av stor prinsipiell betydning – både for brukerne og deres pårørende og for helseforetakene.

7.2 OMTALE AV SELVMORDSPROBLEMATIKK I MASSEMEDIA

NSSF avgir i løpet av et år tallrike uttalelser til eller intervjuer i massemedier og søker å bidra til at feilaktige, tabupregete eller stigmatiserende holdninger kan reduseres gjennom spredning av saklig informasjon. Dette er samtidig en vanskelig balansegang siden typer medieomtale kan medføre smitteeffekter. NSSF har spilt en aktiv rolle som premissleverandør i spørsmålet om pressens varsomhet ved medieomtale av selvmord og gir fra tid til annen råd til Norsk Presseforbund i aktuelle saker.

7.3 SIKRE GOD OPPFØLGING AV ETTERLATTE VED SELVMORD

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging har fortsatt sitt samarbeid med LEVE - Landsforeningen for etterlatte ved selvmord. Vi deltar i LEVEs nasjonale nettverk for arbeid med etterlatte etter selvmord og støtter organisasjonens virksomhet der vi kan bidra faglig eller praktisk. Senterleder Lars Mehlum holdt ett av hovedforedragene under LEVEs 10-års jubileumskonferanse 3.juni 2010 og ble samtidig tildelt LEVE-prisen for sin innsats for organisasjonen siden etableringen i 1999. Med jevne mellomrom har NSSF samarbeidsmøter med LEVEs landssekretariat. I løpet av 2010 har NSSF arbeidet nært sammen med LEVE om arrangementet av den 7. nasjonale konferansen om selvmordsforskning og -forebygging som vil bli avholdt 4.-5. april 2011.

NSSF har også bidratt med faglige råd og kvalitetssikring i forhold til Folkehelseinstituttets veileder for oppfølging av etterlatte ved selvmord. Personell ved NSSF har videre gitt faglige råd ved utarbeidelsen av boken *Etter selvmordet – veien videre* (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2010).

I løpet av året har flere av etterlatte ved selvmord (enkeltpersoner og familier) blitt mottatt til sorgterapi ved NSSF av medarbeidere som har klinisk hoved- eller bistilling.

7.4 KLINISK OG BRUKERRETTET VIRKSOMHET

Mange kontakter oss for å søke hjelp og råd vedrørende selvmordsproblematikk hos nærstående. Senteret har ikke som mål eller ressursgrunnlag til å drive vidtgående klinisk virksomhet, men har drevet videreformidling av henvendelser angående akuttintervensjon ved selvmordskriser. Senteret oppdaterer også informasjonsstoff på sine nettsider rettet mot publikum; personer i krise, bekymrede pårørende eller andre som ønsker å skaffe seg mer kunnskap om selvmordsrisiko og intervensjon ved selvmordsfare. Som omtalt annet sted i årsrapporten opprettet NSSF i løpet av 2010 et eget nettsted (www.selvskading.info) som gir informasjon til ungdommer som selvskader og deres foresatte om hvordan man kan få hjelp og behandling for slike problemer.

Som ledd i å utføre effektstudien *Dialektisk atferdsterapi for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert kontrollert studie* har NSSF nedlagt mye arbeid i å få etablert behandlingsprogrammet i Dialektisk atferdsterapi ved Aker og Ullevål universitetssykehus (nå Oslo universitetssykehus). I henhold til avtalen har sykehusene stått for finansiering av behandlingsprogrammet, men det faglige innholdet og organiseringen av programmet, opplæring og veiledning av behandlere, etablering av systemer for screening og rekruttering av pasienter osv. har blitt ivarettatt av NSSF. Ved overgang til ny organisasjon (Oslo universitetssykehus) har NSSF samarbeidet aktivt med helseforetaket for å få det prosjektavhengige behandlingsprogrammet til å bli videreutviklet til et fast behandlingstilbud innenfor den nye strukturen. Dette ser ut til å ha lyktes på en meget god måte til tross for at helseforetaket har hatt en anstrengt økonomisk situasjon.

7.5 VERDENSDAGEN FOR SELVMORDSFØREBYGGING 10. SEPTEMBER

Verdensdagen ble etablert i 2004, og NSSF har markert dagen på forskjellige måter siden starten. Samtidig har NSSF ved en rekke anledninger støttet Landsforeningen for etterlatte ved selvmord i deres arbeide med å oversette og tilrettelegge skriftlig materiell til bruk under verdensdagsarrangementene.

LEVE - Landsforeningen for etterlatte ved selvmord koordinerer Verdensdagen for selvmordsforebygging i Norge. Det nasjonale arrangementet var i 2010 en fagkonferanse i Oslo hvor NSSF deltok med egen stand og bl.a. delte ut informasjonsmateriell om utdanningsvirksomheten, nettstedene våre og tidsskriftet Suicidologi.

NSSF markerte dagen ved å avholde et eget miniseminar for pressen på Litteraturhuset i Oslo med fokus på ny forskning om betydningen av god oppfølging for selvmordsforsøkere. Seminaret hadde følgende program:

NSSF nasjonalt senter for selvmordsforebygging og -forebygging

I forbindelse med **Verdensdagen for selvmordsforebygging** inviterer Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging til

Miniseminar / pressekonferanse fredag 10.9. kl 10.00

Sted: Litteraturhuset, Wergelandsveien 29, Oslo. 2. etg

Program:

- **Maria Ramberg, stipendiat ved NSSF: Myter og fakta om ungdom og selvskadning**
Selvskadning forekommer hyppig blant ungdom i Norge. Mange selvskadere sliter med store psykiske problemer. De trenger kyndig og rask hjelp, og det finnes effektiv behandling.
- **Lars Mehlum, professor og senterleder: Sårbarhet for endringer i sykehusene.**
Organisasjonsendringer i sykehuset kan virke negativt på tilbudet til selvmordsforsøkere.
- **Erlend Mork, psykolog: Oppfølging av selvmordsforsøkere**
Er behandlingsskjede en effektiv strategi for å redusere selvmordsratene?

Det vil bli 5-10 minutterspresentasjoner og deretter god anledning til spørsmål, evt lengre intervjuer.

For kontakt: Hanne Kristin Wolden, informasjonskonsulent ved NSSF, 99494393, hannekwo@student.uio.no

Enkel bevertning. Ingen påmelding/reservering.

Vel møtt!

7.6 BEGRENSNING I TILGANG TIL SELVMORDSMIDLER

Tilgangen til selvmordsmidler spiller en viktig rolle i selvmordsprosessen. Lett tilgang til selvmordsmidler generelt, men særlig til midler med rask og ugjenkallelig virkning, øker risikoen for selvmord. Eksempler på slike midler kan være visse giftstoffer og skytevåpen. Norge er et av de land i verden som har flest skytevåpen i privat eie i forhold til innbyggertallet, og relativt mange selvmord i Norge skjer ved skyting. Bedre sikring av våpen er derfor et viktig selvmordsforebyggende tiltak, og NSSF har gjennom flere år i samarbeid med interesseorganisasjoner for jegere søkt å spre informasjon til våpenbrukere og til allmennheten om betydningen av sikker våpenoppbevaring. NSSF følger utviklingen i forekomst av skyteselvmord nøye og kan konstatere at det har skjedd en markert reduksjon i denne forekomsten i de senere år, særlig blant unge menn.

I forbindelse med at det er nedsatt et nytt våpenlovutvalg har NSSF vært i aktiv kontakt med utvalget og orienterte den 8.12.2010 det samlede utvalget om sammenhengen mellom tilgang til skytevåpen og risiko for selvmord samt om nyere utviklingstrender i Norge. Mens hensynet til selvmordsforebygging har vært av underordnet betydning ved tidligere lovendringer (bl.a. i 1996), har man et bestemt inntrykk av at lovgiverne og de involverte fagmiljøene nå er langt mer oppmerksomme på dette hensynet og i større grad legger det til grunn i forarbeider og utforming av lovtekster.

8. SÆRSKILTE OPPDRAG

8.1 SATSNINGSOMRÅDER OG TILTAK INNEN SELVMORDSFØREBYGGING 2009-2012

I november 2008 fikk NSSF i oppdrag av Helsedirektoratet å kvalitetssikre og ferdigstille forslag til Satsningsområder og tiltak innen selvmordsforebygging for perioden 2009-2012. Etter at Helsedirektoratet godkjente strategien, har NSSF bidratt med ytterligere bearbeidelse ved å forfatte strategidokumentets innledning.

8.2 VEILEDER FOR SELVMORDSFØREBYGGING I KOMMUNALT PSYKISK HELSEARBEID

NSSF fikk i 2009 oppdraget å utarbeide forslag til veileder for det selvmordsforebyggende arbeidet innen kommunenes psykiske helsearbeid. Veilederen ble oversendt oppdragsgiver i januar 2010.

8.3 SYSTEMATISK GRANSKNING AV SELVMORD INNEN PSYKISK HELSEVERN

NSSF har pekt på behovet for å følge utviklingen i forekomst av selvmord blant pasienter som mottar behandling i det psykiske helsevernet nøye og med henblikk på å avdekke risikofaktorer som kan knyttes til det enkelte tilfellet. Informasjon av denne art kan bidra til at den forebyggende innsatsen til enhver tid er faglig innrettet i forhold til de risikofaktorene som gjør seg mest gjeldende i denne delen av befolkningen. NSSF har foreslått å etablere et tiltak i Norge i likhet med den engelske *National confidential inquiry into suicide and homicide by people with mental illness (NCI)*. Dette systemet har vært i drift siden 1992 og erfaringene har vært meget gode. Dels har NCI fungert etter hensikten med å etablere nasjonal oversikt over omfanget av selvmord blant pasienter i psykisk helsevern og sentrale karakteristika ved disse. Dette har igjen ført til konkrete forebyggende initiativer, og som en bieffekt har det også medført forskningsresultater som har vært viktige i et internasjonalt perspektiv. På oppdrag fra Helsedirektoratet utfører NSSF et pilotprosjekt med målsettingen å utrede om det både er mulig og hensiktsmessig å etablere et tilsvarende system som NCI i Norge og avklare forhold som eventuelt må på plass for å få dette til. Prosjektet utføres av en prosjektgruppe bestående av seniorrådgiver Ewa Ness (leder), forsker Fredrik A. Walby og professor Lars Mehlum. Prosjektgruppen gjennomførte i april 2010 et studiebesøk til Centre for Suicide Prevention ved University of Manchester som drifter NCI på vegne av helsemyndighetene. Besøket fant sted i april 2010, og det ble da etablert et samarbeid med NCI ved leder professor Louis Appleby og hans gruppe. NSSF vil få tilgang til å benytte granskningsverktøyet (et strukturert spørreskjema) denne gruppen har utviklet for formålet og også få konsultativ bistand rundt implementering og drift.

Før verktøyet kan anbefales brukt i stor skala, er det nødvendig å gjøre en pilotutprøving for å se om det er brukervennlig. Denne utprøvingen utføres ved Oslo universitetssykehus og Diakonhjemmet sykehus.

8.4 RISIKOFAKTORER FOR SUICIDALITET BLANT ETNISKE MINORITETER

NSSF har på oppdrag fra Helsedirektoratet utført en kunnskapsoppsummering av internasjonal forskning om forekomst og risikofaktorer for selvmord blant etniske minoriteter, og arbeidet ble publisert høsten 2010. Senteret arbeider for tiden med en ny kunnskapsoppsummering om villet egenskadeatferd i tilsvarende gruppe, og denne vil bli ferdigstilt i løpet av 2011. Samtidig har NSSF med midler fra stiftelsen Helse og rehabilitering utført en epidemiologisk studie av forekomst av selvskading og selvmordsatferd blant norsk etnisk minoritetsungdom, og to vitenskapelige artikler fra dette arbeidet er under ferdigstilling. NSSF konkluderer med at norsk forskning på suicidal og selvskadende atferd blant etniske minoriteter er nærmest ikke-eksisterende, og at det er et stort behov for slik forskning. Samtidig viser våre første studier at selvskading og selvmordsforsøk er minst like vanlig blant minoritetsungdom som blant ungdom med norsk etnisk bakgrunn. NSSF arbeider med planer om videre studier med basis i data som allerede er innsamlet (Ung i Oslo data) og data som kan innsamles via kobling av registre.

9. OVERSIKT OVER AKTIVITETER OG PRODUKSJON I 2010

9.1 FORSKNINGSPROSJEKTER

I den følgende oversikten er det bare oppgitt informasjon om publikasjoner fra det enkelte prosjekt i 2010. For informasjon om tidligere publikasjoner fra flerårige prosjekter vises det til årsrapporter fra NSSF fra tidligere år.

Prosjekt 1:	Psykometriske egenskaper av Suicide Assessment Scale (SUAS-S)
Prosjektleder:	Bjørn Koldsland
Prosjektmedarbeidere:	Lars Mehlum, Lien My Diep, Liv Mellesdal, Fredrik A. Walby

Bakgrunn

Prosjektet har som mål å undersøke de psykometriske egenskapene til skalaen Suicide Assessment Scale (SUAS) samt andre suicidologiske måleskalaer og bygger på selvutfylte og intervjuuskårete data fra i alt 53 pasienter henvist til behandling ved Ringerike psykiatriske senter for ikke-psykotiske lidelser. Man vil undersøke hvorvidt den såkalte Suicide Assessment Scale er bedre egnet til å fange opp suicidalitet enn eksisterende instrumenter og kliniske intervju.

Prosjektstatus

De første resultatene av studien ble presentert ved den europeiske selvmordsforskningskongressen i september 2010, og første artikkel er under utarbeidelse.

Finansiering

Ringerike psykiatriske senter.

Kongresspresentasjon

Koldsland B, Mehlum L, My Diep L. Norwegian Version Of A Self-Report Edition Of The Suicide Assessment Scale (SUAS-S) – Psychometric Properties. *Poster presented at ESSSB13, Rome Sept 1-Sept 4 2010*

Prosjekt 2:	SIPEA - Suicidale pasienter innlagt i PAM – Helse Bergen - en prospektiv oppfølgingsundersøkelse.
Prosjektansvarlig v/NSSF:	Lars Mehlum
Prosjektmedarbeidere:	Liv Mellesdal, Tore Wentzel-Larsen, Hugo Jørgensen

Bakgrunn

Studien baserer seg på et stort og representativt materiale av pasienter innlagt i akuttpsykiatrisk avdeling med intervjubaserte og registerbaserte oppfølgingsundersøkelser. Målet med studien er å kartlegge omfanget av suicidalitet som bakgrunn for innleggelse i akuttpsykiatrisk avdeling og å studere det videre forløpet hos pasienter innlagt for suicidalitet etter at de er utskrevet fra sykehuset. Studien kan gi kunnskap som kan bidra til etablering av differensierte forebyggingstiltak, behandlings- og oppfølgingstilbud til personer som i dag innlegges i psykiatriske akuttmottak, særlig med tanke på tilbud som kan forebygge selvmord hos risikoutsatte grupper.

Del I, Kohortstudien: Omfatter alle innleggelser fra opptaksområdet i perioden 1. mai 2005 til og med 30. april 2007. Variabler som blir kartlagt er bl.a.:

- sosiodemografi (kjønn, alder, boforhold, økonomiske forhold etc.)
- kliniske, funksjonelle og atferdsrelaterte variabler
- selvmordsatferd (-tanker, -trusler, -planer og -handlinger) i forkant av innleggelsen, ved mottak og under oppholdet i akuttposten
- behandling innenfor spesialisthelsetjenesten året før det aktuelle oppholdet
- planlagt oppfølging etter det aktuelle oppholdet (det tilbudet pasienten skrives ut til)
- bruk av spesialisthelsetjenester i et to-års perspektiv etter indeksinnleggelse – psykiatriske innleggelser, somatiske innleggelser, bruk av polikliniske behandlingstjenester
- overlevelse (død på grunn av alle årsaker, inkludert evt. selvmord) i et to-års perspektiv

Del II, Utdypende undersøkelse av ikke-psykotiske pasienter med selvmordsrelaterte innleggelser

(indeksgruppen): Et randomisert utvalg av pasienter fra indeksgruppen blir spurt om a) å delta i en strukturert intervjuundersøkelse i løpet av akuttinnleggelsen og b) å bli telefonintervjuet et halvt år etter innleggelsen. Inkluderbare pasienter blir muntlig og skriftlig informert før de eventuelt gir skriftlig samtykke til å delta. Eksklusjonskriterier er psykose, behov for tolk, kognitiv svikt og/eller manglende samtykkekompetanse.

Prosjektstatus

I løpet av 2010 er all behandling som kohorten har mottatt i spesialisthelsetjenesten i oppfølgingsstudien, kartlagt via registerdata. Journaler fra alle somatiske innleggelser i Helse Bergen som kohorten har hatt i oppfølgingsperioden, er videre skåret. Kohorten er også koblet med Folkeregisteret og Dødsårsaksregisteret for innhenting av data om totaldødelighet og selvmordsdødelighet.

Prosjektet har innledet et samarbeid med Bergen legevakt og Nasjonalt senter for legevaktmedisin med formål å utnytte data fra kohorten til å undersøke bruk av legevaktbehandling.

Flere presentasjoner er avholdt ved nasjonale og internasjonale konferanser, og resultater fra studien har vakt betydelig interesse som en kilde til verdifull kunnskap om suicidalitet i norsk akuttpsykiatrisk behandlingshverdag, om hvilket forløp pasienter som har vært akuttinnlagt for suicidalitet har etter utskrivning og om hvilken behandling de mottar i etterforløpet.

En artikkel fra prosjektet ble publisert i et internasjonalt tidsskrift i 2010, og foreløpig er ytterligere 2 artikler under utarbeidelse.

Finansiering

Lønnsutgifter dekkes av Forskningsavdelingen i Psykiatrisk divisjon, Helse Bergen.

Driftsmidler dekkes av forskningsmidler fra Helse Vest.

Publikasjoner

Mellesdal L, Mehlum L, Wentzel-Larsen T, Kroken R, Jørgensen HA. Suicide Risk and Acute Psychiatric Readmissions: A Prospective Cohort Study. *Psychiatric Services* 2010; 61(1):25-31.

Kongresspresentasjoner

Mellesdal L, Mehlum L, Lutro O, Kroken R, Wentzel-Larsen T, Jørgensen HA. The risk of suicidal and other self-injurious behaviour resulting in somatic hospitalization, during follow-up of an unselected psychiatric population. A prospective cohort study. *Oral presentation at 15th EPA Symposium on epidemiology and social psychiatry, Bergen June 16- June 19 2010.*

Mellesdal L, Mehlum L, Lutro O, Kroken R, Wentzel-Larsen T, Jørgensen HA. The risk of deliberate self-harm with- and without suicidal intention after acute psychiatric hospitalization. A prospective cohort study. *Oral presentation at the ESSB13, Rome Sept 1-Sept 4 2010.*

Prosjekt 3:	Tematisk Område Psykotiske lidelser (TOP). Delstudie om suicidal atferd - Mechanisms and characteristics of suicidal behaviour in schizophrenia and bipolar disorders.
Prosjektansvarlige v/NSSF:	Erlend Mork, Lars Mehlum, Fredrik A. Walby
Samarbeidspartnere:	Ole A Andreassen og Ingrid Melle (Ullevål universitetssykehus). Associate professor Jill M Harkavy-Friedman, Columbia University, New York

Bakgrunn

Studien baserer seg på et omfattende datamateriale fra pasienter med psykotiske lidelser, og materialet samles inn ved psykiatriske behandlingssenheter ved sykehusene i Oslo. Hovedmål med denne delstudien er å øke kunnskapen om hva som karakteriserer pasienter med psykotiske lidelser og suicidalatferd sammenlignet med ikke-suicidale pasienter med psykotiske lidelser. Videre ønsker vi å undersøke komponentene i det pre-suicidale syndrom, med andre ord stadier i den selvdestruktive prosessen som leder opp mot en episode med selvmordsforsøk eller villet egenskade, hos pasienter med psykotiske lidelser.

Prosjektstatus

Arbeidet med inklusjon av pasienter ble fullført i 2010. Arbeidet med analyse av data er i gang. Fire arbeider er publisert, og flere er under utarbeidelse.

Publikasjoner

Barrett EA, Sundet K, Faerden A, Nesvåg R, Agartz I, Fosse R, Mork E, Steen NE, Andreassen OA, Melle I. Suicidality before and in the early phases of first episode psychosis. Schizophr Res. 2010; 119: 11-17.

Larsson S, Lorentzen S, Mork E, Barrett EA, Steen NE, Vik Lagerberg T, Ottesen Berg A, Aminoff SR, Agartz I, Melle I, Andreassen OA. Age at onset of bipolar disorder in a Norwegian catchment area sample. Journal of Affective Disorders 2010; 124: 174-77.

Barrett E.A., Sundet K, Faerden A, Agartz I, Bratlien U, Lie Romm K, Mork E, Rossberg JI, Steen NE, Andreassen O.A., Melle I. Suicidality in first episode psychosis is associated with insight and negative beliefs about psychosis. Schizophrenia Research 2010; 123: 257-62.

Steen NE, Tesli M, Kähler AK, Methlie P, Hope S, Barrett EA, Larsson S, Mork E, Løvås K, Røssberg JI, Agartz I, Melle I, Djurovic S, Lorentzen S, Berg JP, Andreassen OA. SRD5A2 is associated with increased cortisol metabolism in schizophrenia spectrum disorders. Prog Neuropsychopharmacol Biol Psychiatry. 2010 Dec 1;34(8):1500-6.

Prosjekt 4:	Selvmondsforsøkere vurdert ved CL-enheten Aker universitetssykehus 1997-2007
Prosjektansvarlig v/NSSF:	Lars Mehlum
Prosjektmedarbeidere:	Trond Jørgensen (Enhet for konsultasjonspsykiatri, Klinikk for psykisk helse, Aker universitetssykehus).

Bakgrunn

Dette prosjektet utnytter CL-enhetens pasientregistreringer til å undersøke endringer i det kliniske forløpet etter selvmordsforsøk etter at det ble innført et systematisk behandlingstiltak for denne pasientgruppen ved Aker universitetssykehus med tilhørende bydeler i Oslo.

Prosjektstatus

I prosjektet undersøkes sammenhengen mellom endringer i behandlingsskjeden ved Aker universitetssykehus og forekomsten av reinnleggelser for villet egenskade blant pasienter som har vært innlagt. Studien viser at gjennom den 10 år lange observasjonsperioden der om lag 1000 pasienter var til behandling, varierte tendensen til reinnleggelse i pasientpopulasjonen i betydelig grad. Blant viktige faktorer som var assosiert med en høyere tendens til reinnleggelse, var en sektorendring som skjedde i løpet av perioden. Denne endringen medførte blant annet at etablerte behandlingsskjeder ble brutt, noe som er den mest sannsynlige forklaringen på at reinnleggesraten blant pasienter som hadde vært innlagt i sykehuset for villet egenskade økte. For tiden utfører NSSF en nærmere studie av de organisatoriske og faglige faktorene som kan bidra til å kaste lys over de beskrevne endringene i behandlingsskjeden.

Publikasjoner

Mehlum L, Jørgensen T, Diep LM, Nrugham L. Is organizational change associated with increased rates of readmission to general hospital in suicide attempters? A 10-year prospective catchment area study. Archives of Suicide Research, 2010; 14(2): 173–183.

Finansiering

NSSF og Aker universitetssykehus

Prosjekt 5:	Autobiografisk hukommelse og selvmordsatferd hos individer med schizofreni
Prosjektansvarlig v/NSSF:	Fredrik A. Walby
Samarbeidspartnere:	Kenneth Pettersen og Nora Nord Rydningen (Psykologisk institutt, UiO og NSSF) og Tore Christensen, Psykiatrisk avd. Sykehuset Sørlandet.

Bakgrunn

Prosjektet baserer seg på Mark Williams` "Cry of pain"-modell og har som formål å undersøke om overgeneralisert autobiografisk hukommelse kan være relatert til selvmordsatferd hos individer med schizofrenilignende diagnoser. Prosjektet er en av flere studier ved NSSF som undersøker psykologiske mekanismer ved suicidal atferd i ulike kliniske populasjoner.

Prosjektstatus

Artikkel fra prosjektet er publisert, og prosjektet er med dette avsluttet som planlagt.

Publikasjoner

Pettersen K, Rydningen NN, Christensen TB, Walby FA: Autobiographical memory and suicide attempts in schizophrenia. *Suicide and Life Threatening Behavior* 2010; 40(4): 369-75.

Prosjekt 6:	Hormonforandringer under menstruasjonssyklus og risiko for suicidal atferd
Prosjektansvarlige v/NSSF:	Alexandra Naletova og Lars Mehlum
Samarbeidspartnere:	Lars Lien (Institutt for klinisk medisin, Universitetet i Oslo og Sykehuset Innlandet), Babill Stray Pedersen (Kvinneklinikken, Rikshospitalet og Universitetet i Oslo), Maria Oquendo (Columbia University, New York).

Bakgrunn

Hovedhensikten med studien er å innhente nye kunnskaper om kjønnsfaktorer ved suicidal atferd. Av særlig betydning er å avdekke årsaker til den betydelige overvekt av unge kvinner som finnes i Norge og de fleste andre land når det gjelder selvmordsforsøk. Man vil søke å klarlegge sammenhengene mellom hormonelle faktorer, psykisk lidelse, belastende livshendelser og utvikling av risiko for suicidal og selvskadende atferd.

Undersøkelsen er en prospektiv kontrollert oppfølgingsstudie av kvinner med premenstruell depressiv lidelse med og uten selvmordstanker i forhold til forandringer i kjønnsormonnivå under menstruasjonssyklus.

Prosjektstatus

Stipendiat i prosjektet, psykiater Alexandra Naletova, er tilsatt i 40 % stilling og har arbeidet med metodeutvikling i forbindelse med måling av symptomsvingninger over små tidsintervaller, som det her dreier seg om (siste uke før menstruasjonen). NSSF har samarbeidet med assoc prof Matthew Knock ved Harvard Medical School om såkalt Ecological Momentary Assessment (EMA) metodebruk. NSSF har på dette grunnlag utviklet en egen teknisk løsning for EMA som nå vil bli pilottestet. NSSF har også arbeidet med etablering av biobank og rutiner for håndtering og analyse av blodprøver.

Finansiering

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Publikasjoner

Naletova A. Kan suicidal atferd ha syklisk karakter? En kasusbeskrivelse. Suicidologi 2010; 15: 3: 14-6.

Prosjekt 7:	Håp hos suicidale pasienter
Prosjektansvarlig v/NSSF	Henning Herrestad
Samarbeidspartnere:	Stian Biong, Arne Thorvik

Bakgrunn

Prosjektet innebærer en kvalitativ undersøkelse av hvordan suicidale personer selv opplever håp og håpløshet og egen selvbestemmelse.

Prosjektstatus

En artikkel ble publisert i løpet av 2010, og prosjektet er dermed fullført som planlagt.

Publikasjoner

Herrestad H, Biong S. Relational hopes: A study of the lived experience of hope in some patients hospitalized for intentional self harm. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being* 2010, 5(1): 4651-9.

Prosjekt 8:	Dialektisk atferdsterapi for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert kontrollert studie
Prosjektgruppe:	Lars Mehlum (prosjektleder), Berit Grøholt, Bo Larsson, Anita J. Tørmoen, Maria Ramberg, Stine Laberg, Anne Mari Sund, Egil Haga (prosjektkoordinator).
Samarbeidspartnere:	Alec Miller (Montefiore Medical Centre, Albert Einstein School of Medicine, New York/Behavioral Tech), NOVA og Nasjonalt folkehelseinstitutt, Katie Korslund (University of Washington/Behavioral Tech), Lien My Diep, Barbara Stanley (Columbia University), DBT-teamene ved teamlederne Fredrik A. Walby (Diakonhjemmet sykehus) og Anne Brager-Larsen (Poliklinikk Nord/Ullevål US)
Styringsgruppe:	Edvard Hauff (leder for styringsgruppen fra 2008), Lars Mehlum (leder for styringsgruppen til og med 2007), John Eriksen (NOVA), Johs Wiik (Nasjonalt folkehelseinstitutt), Berit Grøholt (Institutt for psykiatri, UiO og Sogn senter for barne- og ungdomspsykiatri).

Bakgrunn

Prosjektet startet opp med inklusjon av pasienter i mai 2008, og til sammen 80 pasienter fra Oslo og Akershus vil delta i prosjektet. Pr. 31.12.2010 er 54 pasienter inkludert i studien. Inklusjon er planlagt avsluttet høsten 2011 hvoretter 12 mnd. oppfølgingsundersøkelser vil pågå ytterligere ett år.

Man har arbeidet aktivt med økt rekruttering fra helsepersonell og ansatte i skoleverket som er de første som kommer i kontakt med ungdom som skader seg selv, og mot helsepersonell i spesialisthelsetjenesten. Ansatte i skolehelsetjeneste, barnevern og PPT holdes kontinuerlig orientert om prosjektet. Det er gjennomført et samarbeidsmøte med lederne for barnevernsinstitusjonene i Oslo, og det ble i oktober 2010 arrangert et eget seminar for helsesøstre. Det er arrangert to kveldsseminarer for fastleger i Oslo og Akershus, og samarbeid med Oslo legevakt og konsultasjonsteam ved sykehusene er videreført.

Prosjektet har avtalt samarbeid med 9 poliklinikker i Oslo og Akershus. Det ble tidlig i prosjektet etablert en screeningprosedyre i de fem poliklinikkene med DBT-team. Dette innebærer at alle nye pasienter i den aktuelle aldersgruppen skal screenes for villet egenskade ved kontaktetablering. Denne prosedyren er nå implementert som standardprosedyre i fire av poliklinikkene. Med tanke på å stimulere samarbeidet og å styrke kompetansen til poliklinikkene vedr. deres arbeid med ungdom med villet egenskade, har det blitt arrangert et heldags fagseminar for alle ansatte ved disse enhetene. I juni 2010 ble nettstedet *selvskading.info* opprettet for ungdom som skader seg selv, der ungdommen skal motiveres for å søke hjelp og ta imot spesialistbehandling.

Prosjektstatus

Inkluderingsstakten har siden høsten 2009 vært på et tilfredsstillende nivå. På bakgrunn av dette vurderer man at rekrutteringstiltakene har hatt en god effekt, og disse tiltakene vil bli videreført i 2011. I tillegg vil

man undersøke muligheten for å utvide opptaksområdet for prosjektet til Østfold og evt. Ringerike-området i den siste fasen av inklusjon fram mot høsten 2011.

Innhenting av data fra pasienter som er med i prosjektet og som er i behandling, går etter planen. Til nå har ingen pasienter droppet ut av prosjektet. Dette styrker gjennomføringen av prosjektet og grunnlaget for de analysene som skal gjøres vedrørende prosjektets utfallsmål. Foreløpige analyser er utført og preliminære resultater fremlagt på kongresser, men de egentlige data-analyser påbegynnes ultimo 2011 når det første fullstendige datasettet ved terapislutt forventes å foreligge.

I en neste fase av denne studien planlegger man å utføre langtids oppfølgingsundersøkelser (2 år og 10 år etter avsluttet behandling). Prosjektledelsen har arbeidet med forberedelsene til disse undersøkelsene og protokoll for godkjenning av REK forventes å foreligge våren 2011.

Finansiering

Prosjektet er delvis finansiert av Helsedirektoratet, samt av Institutt for klinisk medisin, Universitetet i Oslo. Helse Øst og Stiftelsen Helse og Rehabilitering bidrar med finansiering av to stipendiatstillinger til prosjektet.

Publikasjoner

Haga E., Mehlum L.: Pågående intervensjonsstudie for ungdom med gjentatt villet egenskade. *Suicidologi* 2010; 15(1):12-13.

Tørmoen AJ.: Intervju med en ungdom som har gjennomført DBT-behandling. *Suicidologi* 2010; 15(1): 14.

Kongresspresentasjoner

Mehlum L. The Effectiveness of Dialectical Behavioral Therapy for Adolescents with Deliberate Self Harm – a Randomized, Controlled Study. *Invited presentation at Strategic Planning Meeting in Dialectical Behaviour Therapy, University of Washington, Seattle USA, 27.sept 2010.*

Mehlum L, Grøholt B, Tørmoen AJ, Ramberg M, Miller A, Stanley B, Laberg S, Haga E (2010). The Effectiveness of Dialectical Behavioral Therapy for Adolescents with Deliberate Self Harm –a Randomized, Controlled Study. *Poster presented at ESSB13, Rome Sept 1-Sept 4 2010.*

Laberg S, DBT for suicidal adolescents (2010). How do we know if we're doing DBT? *Oral presentation at the ESSB13, Rome Sept 1-Sept 4 2010.*

Mehlum L (2010). Dialectical behaviour therapy adapted for suicidal and self-harming adolescents. *Oral presentation at the ESSB13, Rome Sept 1-Sept 4 2010.*

Haga E, Mehlum L, Ramberg M, Tørmoen A, Mork E, Grøholt B (2010). Implementing a screening-procedure for deliberate self-harm in five child and adolescent psychiatric outpatient clinics in Oslo. *Poster presented at ESSB13, Rome Sept 1-Sept 4 2010.*

Tørmoen AJ, Mehlum L, Rossow I (2010). Contact with child and adolescent psychiatric services among adolescents who report both suicide attempts and self-harm. *Poster presented at ESSB13, Rome Sept 1-Sept 4 2010.*

Prosjekt 9:**Suicidal atferd blant militært personell i internasjonale operasjoner**

NSSF har for tiden ingen pågående forskningsprosjekter på dette området, men besitter spisskompetanse på feltet traumatisk stress og suicidologi i relasjon til militære grupper. NSSFs leder ble i 2010 invitert inn som medlem av den nystiftede World Psychiatric Association Section on Military Psychiatry. Basert på sin akkumulerte forskning på feltet har NSSF i løpet av året bidratt med flere systematiske oversiktsartikler på området.

Publikasjoner

Michel PO, Thoresen S, Sareen J, Belik SH, Mehlum L. Suicidal Behavior Among Peacekeepers: An International perspective. In: Suicide in the Military. Sher L, Vilens A, editors: New York: Nova Biomedical Books; 2010, s. 1-15.

Mehlum L, Nrugham L. The suicidal soldier. I: Suicidal Behaviour Assessment of People-at-Risk. Sage Publications 2010 s. 297-323.

Prosjekt 10:	Selvmondsrisikovurdering og behandling – kartlegging av opplæringsnivå og -behov blant psykiatere og psykologer
Prosjektansvarlige v/NSSF:	Latha Nrugham og Lars Mehlum
Samarbeidspartnere:	Danuta Wasserman (NASP, Stockholm), Merete Nordentoft (Københavns universitet), Kristian Wahlbeck (Folkehelseinstituttet, Helsinki), Høgne Oscarsson (Reykjavik).

Bakgrunn

Selvmondsrisikovurdering og behandling av suicidale pasienter er krevende oppgaver, og i sine Nasjonale retningslinjer for forebygging av selvmord i psykisk helsevern (2008) har Helsedirektoratet fastslått at leger og psykologer i utgangspunktet er de yrkesgruppene som vil være best kvalifisert til å gjøre vurderinger av selvmordsrisiko basert på de faglige kompetansekrav som ligger i deres utdanning. I Statens helsetilsyns tilsynsmelding (2006) beskrives imidlertid noen sentrale utfordringer i håndtering av selvmordsrisiko: Helsepersonell har for dårlig kompetanse til utføring av en korrekt selvmordsrisikovurdering, og virksomhetene mangler rutiner på opplæring i selvmordsrisikovurdering og selvmordsforebyggende tiltak. Derfor fokuserer de nevnte faglige retningslinjene sterkt på kompetansehevende tiltak blant helsepersonell i det psykiske helsevernet.

Det aktuelle forskningsprosjektet ble startet i 2010 gjennom samarbeidet i det nordiske konsortiet i selvmordsforskning og –forebygging og kartlegger hvilken opplæring psykiatere og kliniske psykologer faktisk har mottatt når det gjelder selvmordsrisikovurdering og intervensjon i forhold til suicidalitet, og hvilke behov den enkelte rapporterer å ha når det gjelder slik opplæring. Datainnsamling vil bli utført i 2011 og planlegges gjentatt i 2013-14. NSSF betrakter studien som ett av tiltakene for å evaluere effekten av implementeringen av de nasjonale retningslinjene for forebygging av selvmord i psykisk helsevern. Prosjektet kan bidra til å avdekke mangler i kompetansen hos helsepersonell som har pasienter med selvmordsproblematikk og gi mer informasjon om hvilke opplæringstiltak som det er størst behov for. Resultater fra undersøkelsen antas også å være nyttige for NSSF, de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) og andre som har ansvar for å drive opplæring på dette fagfeltet i Norge.

Prosjektstatus

Prosjektet skal utføres i tett samarbeid med Norsk psykiatrisk forening og Norsk psykologforening, og avtaler om gjennomføring er inngått med disse profesjonsforeningene. Spørreskjema til bruk i studien er utarbeidet, og man vil innhente data fra om lag 1000 personer fra hver av profesjonene i løpet av våren 2011.

Prosjekt 11:	Behandlingskjede ved villet egenskade – sykehus- og kommunestudie.
Prosjektansvarlig v/NSSF:	Lars Mehlum, Erlend Mork, Elin Anita Fadum og Ingeborg Rossow

Bakgrunn

Studien følger opp to tidligere studier gjort ved NSSF, men for første gang med innsamling av data fra kommunene.

Formålet med studien er å:

- evaluere eksisterende rutiner for behandling av pasienter innlagt for villet egenskade ved medisinske avdelinger med øyeblikkelig hjelp-funksjon i Norge i lys av nasjonale og internasjonale anbefalinger. Se på sammenhenger og utviklingstrekk fra tidligere undersøkelser.
- evaluere rutiner og praksis i norske kommuner for behandling og oppfølging av pasienter som utskrives fra sykehus etter villet egenskade og henvises for oppfølging i det kommunale hjelpeapparatet. Evaluere rutiner og praksis for samarbeidet mellom sykehus og kommuner og i hvilken grad de anser samarbeidet for tilfredsstillende.

Prosjektstatus

Flere artikler fra dette prosjektet er ferdigstilt i løpet av året. Samtidig har senterleder etter invitasjon fra det amerikanske tidsskriftet Archives of Suicide Research gjesteredigert et spesialnummer av tidsskriftet om kontinuitet i behandling og oppfølging av pasienter som har vært sykehusinnlagt etter selvmordsforsøk.

Finansiering

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Publikasjoner

Mehlum, L., Mork, E., Reinholdt, N. P., Fadum E.A., Rossow I. Quality of psychosocial care of suicide attempters at general hospitals in Norway—a longitudinal nationwide study. Archives of Suicide Research, 2010; 14(2):148–159.

Mehlum L & Ramberg M. Continuity of care in the treatment of suicide attempters – current challenges. Archives of Suicide Research 2010; 14(2):107-110.

Mork E, Mehlum L, Fadum EA, Rossow I. Collaboration between general hospitals and community health services in the care of suicide attempters in Norway – a longitudinal study. Annals of General Psychiatry 2010, 9:26

Referebaserte:

Mellesdal L, Mehlum L, Wentzel-Larsen T, Kroken R, Jørgensen HA. **Suicide Risk and Acute Psychiatric Readmissions: A Prospective Cohort Study.** *Psychiatric Services* 2010; 61(1):25-31.

Herrestad H, Biong S. **Relational hopes: A study of the lived experience of hope in some patients hospitalized for intentional self harm.** *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being* 2010, 5(1): 4651-9.

Nrugham L, Holen A, Sund AM. **Associations between violent life events, depressive symptoms, resilience and suicide attempts by young adulthood.** *Journal of Nervous and Mental Disease* 2010; 198(2):131-6.

Michel PO, Thoresen S, Sareen J, Belik SH, Mehlum L. **Suicidal Behavior Among Peacekeepers: An International perspective.** In: *Suicide in the Military.* Sher L, Vilens A, editors: New York: Nova Biomedical Books; 2010. p. 1-15.

Nrugham L, Herrestad H, Mehlum L. **Suicidality among Norwegian youth: Review of research on risk factors and interventions.** *Nord J Psychiatry* 2010 Oct;64(5):317-26.

Barrett EA, Sundet K, Faerden A, Nesvåg R, Agartz I, Fosse R, Mork E, Steen NE, Andreassen OA, Melle I. **Suicidality before and in the early phases of first episode psychosis.** *Schizophr Res.* 2010; 199: 11-17.

Mehlum L, Jørgensen T, Diep LM, Nrugham L. **Is organizational change associated with increased rates of readmission to general hospital in suicide attempters? A 10-year prospective catchment area study.** *Archives of Suicide Research*, 2010; 14(2): 171–181.

Mehlum, L., Mork, E., Reinholdt, N. P., Fadum E.A., Rossow I. **Quality of psychosocial care of suicide attempters at general hospitals in Norway—a longitudinal nationwide study.** *Archives of Suicide Research*, 2010; 14(2):148–159.

Mehlum L & Ramberg M. **Continuity of care in the treatment of suicide attempters – current challenges.** *Archives of Suicide Research* 2010; 14(2):107-110.

Gravseth HM, Mehlum L, Bjerkedal T, Kristensen P. **Suicide in young Norwegians in a life course perspective. Population based cohort study.** *Journal of Epidemiology and Community Health* 2010;64:407-412.

Larsson S, Lorentzen S, Mork E, Barrett EA, Steen NE, Vik Lagerberg T, Ottesen Berg A, Aminoff SR, Agartz I, Melle I, Andreassen OA. **Age at onset of bipolar disorder in a Norwegian catchment area sample.** *Journal of Affective Disorders* 2010; 124: 174-77.

Bramness J, Walby FA, Hjelseth V, Tverdal Aa. **Gender differences and self reported mental health in the middle aged as predictor of suicide.** *Am J Epidemiology*, 2010; 15:172(2):160-6.

Mork E, Mehlum L, Fadum EA, Rossow I. **Collaboration between general hospitals and community health services in the care of suicide attempters in Norway – a longitudinal study.** *Annals of General Psychiatry* 2010; 9:26.

Rossow I & Wichstrøm L. **Receipt of help after deliberate self-harm among adolescents: changes over an eight-year period.** *Psychiatric Services* 2010; 61: 783-7.

Pettersen K, Rydningen NN, Christensen TB, Walby FA: **Autobiographical memory and suicide attempts in schizophrenia.** *Suicide and Life Threatening Behavior* 2010; 40(4): 369-75.

Nrugham L & Mehlum L. **The Norwegian Causes of Death Register: A Note on Quality of Data.** *Suicidologi* 2010; 15: 2: 8-11.

Bramness J & Rossow I: **Is the total consumption of medicinal drug use an indicator of excessive use? The case of carisoprodol.** *Drugs: Education, Prevention & Policy*, 2010; 17 (2): 168-180.

Bramness JG & Walby FA: **Letter.** *Acta Psychiatrica Scandinavica* 2010 June; 121 (6):485–86.

Kornør H, Pedersen W, von Soest T, Rossow I, Bramness J: **Bruk av benzodiazepinanxiolytika og cannabis blant unge voksne.** *Tidsskrift for Den norske legeforening*; 2010; 130: 928-931.

Nrugham L: **Etniske minoriteter og selvmord: rater og risikofaktorer.** *Suicidologi* 2010, 15(2), 12-18.

Veland M, Walby FA: **Implementering av Suicide Status Form på akuttpsykiatrisk avdeling.** *Suicidologi* 2010;15:3:17-19.

Steen NE, Tesli M, Kähler AK, Methlie P, Hope S, Barrett EA, Larsson S, Mork E, Løvås K, Røssberg JI, Agartz I, Melle I, Djurovic S, Lorentzen S, Berg JP, Andreassen OA. **SRD5A2 is associated with increased cortisol metabolism in schizophrenia spectrum disorders.** *Prog Neuropsychopharmacol Biol Psychiatry*. 2010 Dec 1;34(8):1500-6.

Barrett EA, Sundet K, Faerden A, Agartz I, Bratlien U, Romm KL, Mork E, Rossberg JI, Steen NE, Andreassen OA, Melle I. **Suicidality in first episode psychosis is associated with insight and negative beliefs about psychosis.** *Schizophr Res*. 2010 Nov;123(2-3):257-62.

Naletova A. **Kan suicidal atferd ha syklisk karakter? En kasusbeskrivelse.** *Suicidologi* 2010; 15: 3: 14-6.

Andre publikasjoner:

Dønvold A. **Utdanningstilbud i dialektisk atferdsterapi (DBT).** *Suicidologi* 2010;15(1):15.

Haga E & Mehlum L. **Pågående intervensjonsstudie for ungdom med gjentatt villet egenskade.** *Suicidologi* 2010; 15(1):12-13.

Larsen HM. **7. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og –forebygging. Intervju med Lars Mehlum, leder av programkomitéen.** *Suicidologi* 2010; 15(3): 12-13.

Mehlum L. **Selvskading blant ungdom – hva handler det om?** *Kronikk Dagbladet 15.9.2010.*

Mehlum L. **Ti år etter etableringen av LEVE: Hvordan kan etterlatte bidra til å forebygge selvmord?**
Levenytt 2010; 1:2.

Ness E & Steen O. **Hvordan gjøre gode selvmordsrisikovurderinger?** *Blad for allmenn- og samfunnsmedisin nr. 5/2010.*

Tørmoen AJ. **Intervju med en ungdom som har gjennomført DBT-behandling.** *Suicidologi 2010; 15(1): 14.*

Internasjonale konferanser

Amundsen K: Norway's major suicide prevention web site – and related resources on the Internet. *13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4.9.2010. Poster.*

Bramness JG, Walby FA, Selmer R, Hjellvik V, Tvardal A: Gender differences and self reported mental health in the middle aged as predictor of suicide. *13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4.9.2010. Poster.*

Haga E, Mehlum L, Ramberg M, Tørmoen A, Mork E, Grøholt B: Implementing a screening-procedure for deliberate self-harm in five child and adolescent psychiatric outpatient clinics in Oslo. *13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4.9.2010. Poster.*

Kjølrsrud A: Master's Degree Programme in Suicide Prevention – Specialization in research & development, and clinical work. *13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4.9.2010. Poster.*

Laberg S: DBT for suicidal adolescents (2010). How do we know if we're doing DBT? *13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4. 9.2010. Foredrag.*

Mehlum L: Grøholt B, Tørmoen AJ, Ramberg M, Miller A, Stanley B, Laberg S, Haga E: The Effectiveness of Dialectical Behavioral Therapy for Adolescents with Deliberate Self Harm –a Randomized, Controlled Study. *13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4.9.2010. Poster.*

Mehlum L: Dialectical behaviour therapy adapted for suicidal and self-harming adolescents. *Ved 13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4.9.2010. Foredrag.*

Mehlum L: Dialectical behaviour therapy adapted for suicidal and self-harming adolescents. Study design and preliminary results from a randomized controlled study. *DBT Strategic Planning Meeting, Behaviour Research and Therapy Clinics, University of Washington, Seattle, USA 27.-28.9.2010. Invitert foredrag.*

Mehlum L: The importance of treatment engagement in follow-up strategies for suicide attempters. Some experiences from a DBT clinical trial. *ESSSB13 Roma 1.-4.9.2010. Foredrag.*

Mork E, Mehlum L, Walby FA: The clinical course of suicide attempts and nonsuicidal self-injurious behaviour in schizophrenia disorder patients. A cross-sectional catchment area based study. *13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4.9.2010. Poster.*

Nrugham L, Mehlum L: Differences and similarities of number of life events among patients admitted after attempted suicide. *18th European Congress of Psychiatry; Munich. 27.2.-2.3.2010. Poster.*

Nrugham L, Mehlum L: Suicide Among Ethnic Minorities: Rates and Risk Factors. *4th Asia Pacific Regional Conference of the International Association for Suicide Prevention; Brisbane, 17.-20.11.2010. Foredrag.*

Nrugham L, Herrestad H, Mehlum L: Suicidality Among Norwegian Youth: Review of Research on Risk Factors. *4th Asia Pacific Regional Conference of the International Association for Suicide Prevention; Brisbane. 17.-20.11.2010. Poster.*

Nrugham L, Holen A, Sund A: Associations between attempted suicide, violent life events, depressive symptoms and resilience in adolescents and young adults. *18th European Congress of Psychiatry; Munich. 27.2.-2.3.2010. Poster.*

Nrugham L, Mehlum L: Gender and Comorbidity Profiles of Suicide Attempters Admitted to a General Hospital. *4th Asia Pacific Regional Conference of the International Association for Suicide Prevention; Brisbane, 17.-20.11.2010. Poster.*

Nrugham L, Mehlum L: Gender and diagnostic profiles of life events among patients consecutively admitted to a general hospital after attempted suicide. *18th European Congress of Psychiatry; Munich. 27.2.-2.3.2010. Poster.*

Nrugham L, Mehlum L: The Norwegian Causes of Death Register: A Note on Quality of Data. *4th Asia Pacific Regional Conference of the International Association for Suicide Prevention; Brisbane, 17.-20.11.2010. Poster.*

Nrugham L, Holen A, Sund AM: Associations between attempted suicide, violent life events, depression, resilience and suicide by early adulthood. *European Psychiatric Association, Epidemiology Section 15th Symposium; Bergen. 16.-19.6.2010. Foredrag.*

Rossow I: Consistency in self-report of suicide attempt and deliberate self-harm. A 14 year prospective cohort study. *13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4.9.2010. Poster.*

Tørmoen AJ, Rossow I, Fadum EA, Walby F, Mehlum L: Contact with Child and Adolescent Psychiatric services among adolescents who report both suicide attempts and self-harm. *13th European symposium on Suicide and Suicidal Behaviour, Roma, Italia, 1.-4.9. 2010. Poster.*

Nasjonale konferanser

Amundsen K. Poster ved LEVEs fagkonferanse på Verdensdagen for selvmordsforebygging, Oslo. 10.9.2010

Dønvold A. Informasjon, status og videre planer - DBT-utdanningsprogrammet ved NSSF, UiO. Innlegg ved den første nasjonale konferanse om DBT, Nordfjordeid. 10.-11.11.2010

Dønvold A. Utdanning i dialektisk atferdsterapi (DBT). Poster ved den første nasjonale konferansen om DBT, Nordfjordeid. 10.-11.11.2010

Laberg S. Adherence – driver terapeutene i Oslo-studien med DBT? innlegg ved den første nasjonale konferanse om DBT, Nordfjordeid. 10.-11.11.2010

Laberg S. Erfaringer med bruk av DBT for spiseforstyrrelser i Helse Vest innlegg ved den første nasjonale konferanse om DBT, Nordfjordeid. 10.-11.11.2010

Mehlum L. Ti år etter etableringen av LEVE: Hvordan kan etterlatte bidra til å forebygge selvmord? Innlegg ved LEVEs 10 års jubileumskonferanse. 3.6.2010

Mehlum L. Selvmordsforebyggende tiltak i Norge. Innlegg ved VIVATs 10 års jubileumskonferanse, Tromsø. 1.10.2010

Mehlum L. Erfaringer fra en randomisert kontrollert studie av dialektisk atferdsterapi for suicidale og selvskadende ungdommer. Innlegg ved den første nasjonale konferanse om DBT, Nordfjordeid. 10.-11.11.2010

Walby FA. Kan vi forebygge flere selvmord i psykisk helsevern? Workshop ved 9. Nasjonale konferanse om akuttpsykiatri, Oslo. 18.2.10

Walby FA. Kronisk suicidalitet – dilemmaer knyttet til innleggelse. Innlegg ved 9. Nasjonale konferanse om akuttpsykiatri, Oslo. 18.2.10

9.4 KURS OG UNDERVISNING

Amundsen, Kirsti

Foredrag om tidsskriftet Suicidologi, nettressursene og biblioteket, *for ledere og teamledere v/RVTSene, Oslo. 19.2.2010*

Undervisning - Presentasjon av NSSFs nettsteder og bibliotekservice *for masterstudentene, Oslo. 29.1.2010*

Søkekurs om Medline *for masterstudentene, Oslo. 28.4.2010*

Laberg, Stine

Med Heidi Heard & Sarah Reynolds *DBT Intensive Training, part 2, Oslo. 8.-12.3.2010*

Co-trainer ved *Tony DuBoses to dagers workshop om adolescent DBT, Oslo. 6.-7.5.2010*

Co-trainer ved *Heidi Heards DBT Intensive Training, part 1 – og veileder for to team (Betanien og Buskerud) i perioden mellom Part 1 og Part 2, Oslo. 20.-24.9.2010*

Veileder for kommunenes selvmordsforebyggende arbeid, *for studenter på masterprogrammet i psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer ved UiO. 18.10.2010*

Mehlum, Lars

Dialektisk atferdsterapi for ungdommer med selvskading. *Seminar for RVTS-medarbeidere. 19.2.2010*

Om problemstillinger. *Ved Masterprogram i psykososialt arbeid, Universitetet i Oslo. 15.3.2010*

Intervensjon ved selvmordsrisiko. *Medisinstudenter 12. semester. 22.4.2010*

Kliniske vurdering av selvmordsrisiko. *Medisinstudenter 8. semester. 7.6.2010*

Noen erfaringer med utvikling av nasjonale strategier og faglige retningslinjer for selvmordsforebygging i Norge. *Universitetet i Oslo. 18.8.2010*

Behandlingskjede for selvmordsforsøkere. Sårbarhet for organisasjonsmessige endringer. *Miniseminar Litteraturhuset, Oslo. 10.9.2010*

Bruk av DBT i behandling av kronisk suicidale pasienter. *Heldagsseminar for St Olavs -Hospital, Østmarka. 13.9.2010*

Selvmordsforebygging gjennom begrensning av tilgang til metoder. *Ved Masterprogram i psykososialt arbeid – selvmordsforebygging, rus og traumer, Universitetet i Oslo. 14.9.2010*

Den nye slemmismen – hva går det av oss. *Ved debatt under Protestfestivalen 2010, Kristiansand. 16.9.2010*

Evaluering av behandlingstiltak for selvmordsforsøkere. *Ved Masterprogram i psykososialt arbeid – selvmordsforebygging, rus og traumer, Universitetet i Oslo. 17.9.2010*

Dagsseminar i klinisk suicidologi. *Ved Sykehuset Innlandet, Lillehammer. 8.10.2010*

Hvordan lage en sikkerhetsplan. *Ved spesialistkurs i klinisk suicidologi, NSSF, Oslo. 19.10.2010*

Støttetiltak overfor etterlatte ved selvmord. Selvmordsgjennomgang. *Ved spesialistkurs i klinisk suicidologi, NSSF, Oslo. 20.10.2010*

Kronisk suicidalitet – hva vet vi om fenomenet? *Ved spesialistkurs i klinisk suicidologi, NSSF, Oslo. 20.10.2010*

Kronisk suicidalitet og medikamentell behandling. *Ved spesialistkurs i klinisk suicidologi, NSSF, Oslo. 20.10.2010*

Traumatisk stress og suicidal atferd. *Masterprogram i psykososialt arbeid – selvmordsforebygging, rus og traumer, UiO. 21.10.2010*

Intervensjon ved suicidalkriser. *Medisinstudenter. 11.11.2010*

Kurs i samtaleteknikk. *Medisinstudenter, Universitetet i Oslo. 3.12.2010*

Fare for eget liv og helse – suicidalitet med og uten alvorlig psykisk lidelse. *Orientering for Paulsrudutvalget. Regjeringskvartalet. 6.12.2010*

Forebygging av skytevåpenselv mord. *Foredrag for våpenlovutvalget. 8.12.2010*

Ness, Ewa

Tre kurs i Kliniske selvmordsrisikovurderinger; *to ved Oslo universitetssykehus (100 deltakere), ett ved Kongsberg DPS (30 deltakere). Juni og oktober 2010*

Ramberg, Maria

Undervist for 8. semester på psykotераpikurset i Emosjonell reguleringssvikt, selvskading og kronisk suicidalitet. *Medisinstudenter Univeristetet i Oslo. En dag i vårsemesteret og en dag i høstsemesteret 2010*

Undervist i intervensjon ved selvmordsfare sammen med Trond Jørgensen *for masterstudentene. 13.9.2010*

Undervist om selvskading. Villet egenskade hos ungdom – hva kan man gjøre på legevakten? *Ved Oslo legevakt på skadeseksjonen og allmennseksjonen. 4.2.2010 og 8.12.2010*

Halvdagsseminar i forbindelse med selvskadingsprosjektet. Ungdom og selvskading - hvordan motivere ungdom for behandling? *For helsesøstere, Oslo. 28.10.2010*

Faglig fremlegg AMT in a sample of adolescents with selfharm and borderline personality disorder features. Is there a correlation between borderline personality disorder features and overgeneral autobiographical memory? *Ved seminar Mark Williams. Mai 2010*

Planlegging av faglig program sammen med Brager-Larsen A og Haga E - suicidalitet og villet egenskade hos ungdommer *ved Ekeberg konferansen som ble holdt for BUPene i Oslo. 3.6.2010*

Foredrag. Mindfulness og tenåringer – triks for å få de med *ved DBT erfaringskonferansen i Nordfjordeid. 9.11.2010*

Rossow, Ingeborg

Forelesning Definisjoner og begrepsbruk i studier av ulike populasjoner mangfold og utfordringer. *Masterprogrammet, NSSF. 26.4.2010*

Forelesning Rus og suicidalitet. *Masterprogrammet, NSSF. 18.10.2010*

Tørmoen, Anita T.

Contact with CAMHS among adolescents who self-harm *ved forskningsmøtet, NSSF. 3.2.2010*

Selvskading og ungdom. Foredrag, *Verdensdagen til forebygging av selvskading, Folkets hus, Oslo. Mars 2010*

Psykoterapiopplæring *for medisinerstudenter, Universitetet i Oslo. Mai og desember 2010*

Kronisk suicidalitet *ved akuttenhetene på sykehuset Buskerud. 7.5.2010*

Ferdigheter og terapeutiske teknikker. *Masterstudenter høstsemestret 2010*

Ungdom og selvskading *ved sykehuset Telemark. 30.9.2010*

Suicidal atferd forstått som svikt i problemløsningsferdigheter. Måltrettet ferdighetstrening innen pasientens problemområder. Krisemestring, identitetsforvirring, affektregulering og interpersonlige ferdigheter. *Kurs i klinisk suicidologi, NSSF. 19.-21.10.2010*

Orientering om DBT *ved Høyskolen i Oslo for studenter på Master i psykisk helsearbeid. 25.10.2010*

Walby, Fredrik A.

Klinisk suicidologi. *Heldagsseminar ved Vinderen DPS, Oslo. 28.4.2010*

Psykoterapikurs, emosjonell reguleringssvikt. *Medfak, Universtitetet i Oslo. 21.5.2010*

Personlighetstrekk og personlighetsforstyrrelser hos ungdom. *Ekebergseminaret, Ous. 3.6.2010*

Kriseforhandlere. *Politiet. 28.9.2010*

Vurdering av selvmordsrisiko. *Kurs i klinisk suicidologi, NSSF. 19.10.2010*

Hvordan takle dysfunksjonell atferd i konsultasjonen? *Kurs i klinisk suicidologi, NSSF. 21.10.2010*

Villet egenskade, kronisk suicidalitet og Dialektisk atferdsterapi. *Helse Viken/Ringerike DPS. 8.11.2010*

Dialektisk atferdsterapi. *Undervisning for LIS-leger. Oslo Universitetssykehus. 16.11.2010*

Dialektisk atferdsterapi. *Undervisning for LIS-leger. Diakonhjemmet/Lovisenberg sykehus. 23.11.2010*

Vurdering av selvmordsfare *Helse Vest, Stavanger Universitetssykehus. 24.11.2010*

Psykoterapikurs, emosjonell reguleringssvikt. *Medfak, Universitetet i Oslo. 3.12.2010*

Det ble avholdt 10 forskningsmøter ved senteret. Forskningsmøtene er et fast tilbud ved senteret der interne og eksterne forskere i det suicidologiske fagfeltet ønskes velkommen til å legge frem aktuelle forskningsarbeider til drøfting. Følgende tema ble drøftet i 2010:

Rossow I: Noen utfordringer og problemer ved kartlegging av villet egenskade i ulike populasjoner. *27.1.2010*

Tørmoen AJ: Predictors of contact with outpatient treatment clinics among a group of adolescents with NSSI+SA. What factors reduces the probability of having had treatment? *3.2.1010*

Mork E: Schizophrenia disorder patients with a history of suicide attempts with or without a history of non-suicidal self-injurious behavior. Differences in clinical characteristics. *17.2.2010*

Fadum E: Regional variations in received help or treatment in health care after deliberate self-harm among Norwegian adolescents aged 13-19. A population based study. *24.3.2010*

Laberg S: Adherence to treatment protocols. *7.4.2010*

Ramberg M: PTSD in a clinical sample of suicide attempters treated in a general hospital setting. *28.4.2010*

Nrugham L og Mehlum L: Psykometriske egenskaper ved norske versjoner av sentrale suicidologiske rating-skalaer. *25.8.2010*

Thoresen S(NKVTS):Omfangsundersøkelse av vold i nære relasjoner i Norge. Fokus på traumer, vold, overgrep og psykisk helse samt suicidalitet. Plan for nytt forskningsprosjekt. *13.10.2010*

Mork E: Current suicidality in patients with psychotic disorders *3.11.2010*

Israel P(seniorforsker ved A-hus): Familie-basert behandling av ungdom med alvorlig depresjon og suicidale tanker. *24.11.2010*

Fadum, E. A.

- Sensor for 1 student. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Herrestad, H.

- Opptakskomite for masterprogrammet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer, UiO. Medlem
- Sensor for 2 studenter. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Mehlum, L.

- Mari Asphjell Bjørnaas for graden PhD ved Det medisinske fakultet, UiO, leder av bedømmelseskomiteen
- Bedømmelse av professorkompetanse for Ph D Annette Beautrais, Otago University, New Zealand
- Vurdering av professor Brian Mishara - Comité d'évaluation du Prix Jacques-Rousseau
- Ekspertrådgiver for WHO ved utarbeidelsen av "mhGAP Intervention Guide for mental, neurological and substance use disorders in non-specialized health settings" (WHO, 2010)
- Sakkyndig, fire grant proposals American Foundation for Suicide Prevention
- Sakkyndig, 10 prosjektsøknader, Det regionale samarbeidsorganet, Psykisk helseforskning, Helse Vest
- Sakkyndig, fire tilfeller av pasientselv mord på oppdrag fra Statens helsetilsyn
- Eksaminator for 1 student. Videreutdanning I selvmordsforebyggende arbeid, NSSF
- Eksaminator for 6 medisinstudenter i forhold til praktisk eksamen i psykiatri
- Veiledet 1 medisinstudent for obligatorisk prosjektoppgave

Ness, E.

- Sensor for 1 student. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Ramberg, M.

- Sensor for 1 student. Videreutdanning i selvmordforebyggende arbeid, NSSF

Rossow, I.

- Eksaminator for 1 student. Videreutdanning i selvmordforebyggende arbeid, NSSF

Amundsen, K.

- Medlem i redaksjonskomitéen for tidsskriftet Suicidologi

Mehlum, L.

- International Academy for Suicide Research. Medlem
- American Foundation for Suicide Prevention, Scientific Advisor
- Centre for Suicide Prevention Research, Shandong University, Jinan, Peoples Republic of China, Scientific Advisor
- International Association for Suicide Prevention, Medlem av Ringel Service Award Committee
- International Association for Suicide Prevention, Medlem av Taskforce for International Systems for Certifying Suicidal Deaths
- International Association for Suicide Prevention, Medlem av Taskforce for Suicide prevention in defense and police forces
- IASP World Congress, Chairman of scientific board Oslo, 24.-28.9.2013
- Masterprogram i psykososialt arbeid, Universitetet i Oslo, Programrådsleder
- Masterprogram i psykososialt arbeid, Universitetet i Oslo, Medlem av styringsgruppen
- Fagplanutvalget i psykiatri, Det medisinske fakultet. Medlem
- Forskningsutvalget NSSF, Leder
- Styringsgruppe – selvskadingsstudie ved NSSF. Medlem
- Redaktør for tidsskriftet Suicidologi
- Archives of Suicide Research, Consulting Editor
- Suicide and Life-threatening behaviour, Consulting Editor
- 7.nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Leder av programkomite
- Utdanningsprosjekt i Dialektisk atferdsterapi, Leder av styringsgruppen
- LEVE - Nasjonalt nettverk for etterlatte. Medlem
- Fast reviewer for: British Medical Journal, American Journal of Psychiatry, Acta Psychiatrica Scandinavica, Journal of Affective Disorders, Crisis, Archives of Suicide Research, Suicide and -Life threatening Behavior. Ad hoc reviewer for tidsskriftene: Anxiety, Stress and Coping, Psychological

Medicine, Scandinavian J Work Environment and Health, Nordic Psychiatric Journal, Tidsskrift for Den norske legeforening

- Medlem av World Psychiatric Association, Section of military psychiatry

Priser:

LEVE-prisen 2010.

Ramberg, Maria

- 2. vararepresentant for tillitsvalgt for leger i stipendiatstillinger i Yngre legers forening

Rossow, Ingeborg

- Medlem av forskningsutvalget ved NSSF
- Referee for tidsskriftene Drug an Alcohol Review, European Journal of Public Health, Suicidologi
- Leder av bedømmelseskomite for doktorgradsavhandling, Betty Van Roy, ved Det medisinske fakultet, UiO
- Høringsuttalelse vedr. Stoltenbergutvalgets Rapport om narkotika

Tørmoen, Anita J.

- Leder og koordinerer forskningsmøtene ved senteret gjennom året
- Redaksjonskomiteen Suicidologi
- Lærerkandidat i DBT
- Fagfellevurderer for tidsskriftet Suicidologi

Walby, Fredrik A.

- Peer Reviewer; Journal of Affective Disorders, Academic Psychiatry, Archives of Suicide Research, Medical Education, Tidsskrift for Norsk Psykologforening, Suicidologi
- Medlem redaksjonskomiteen for Suicidologi
- Medlem av fagrådet ved Psykiatrisk legevakt, Oslo universitetssykehus

Mehlum, Lars

- Selvmordsrisiko bak de fleste psykiatriske akuttinnleggelsene. *Dagens Medisin* 5.1.2010.
- Overvekt av selvmordskandidater. *NRK*. 5.1.2010
- Over halvparten av alle innleggelsene i akuttpsykiatrien skyldes selvmordsrisiko. *Asker og Bærums Budstikke*, 11.1.2010
- Om selvmord og forebygging blant eldre. *NRK Vestfold* 18.5.2010
- Om etterlatte ved selvmord. *Magasinet Dagbladet Mai* 2010
- Selvmord må ikke glemmes. *Nettavisen* 17.8.2010
- Færre begår selvmord. Det nytter å forebygge. *TARA kvinnemagasin Nr 9. September 2010*
- Behandling for ungdom som selvskader. *NRK* 10.9.2010
- Verdensdagen for selvmordsforebygging. *NRK Dagsnytt* 10.9.2010
- Fysiske hindringer redder liv. *Fedrelandsvennen* 10.9.2010
- Selvskadere får hjelp. www.nrk.no 10.9.2010
- Ny behandling for pasienter med selvskading og suicidalitet. *NRK TV* 10.11.2010

Tørmoen, Anita J.

- Presse. Intervju om selvskading. *TV2s God morgen Norge*. 3.3.2010
- Presse. Svarte på brukerspørsmål og deltok i *nettmøte på TV2.no*. 3.3.2010
- Presse. Intervju - svarte på spørsmål om selvskading. *Asker og Bærums budstikke*. 12.5.2010
- Presse. Intervju - selvmord og ungdom. *VG*. 15.4.2010
- Presse. Intervjuet om selvskading av journalist som lagde sak med bakgrunnsinfo av Tørmoen. *Aftenposten.no*. August 2010

Walby, Fredrik A.

- Selvmordsforebygging. *Firda*. 19.2.2010
- Selvmord i psykisk helsevern. *Aftenposten*. 4.3.2010